

ОТТУК НАКЪДЕ СЪС СЪДЕБНАТА ВЛАСТ?

2025 г.

БЪЛГАРСКИ ИНСТИТУТ ЗА ПРАВНИ ИНИЦИАТИВИ

„Оттук накъде със съдебната власт?“

Вторник, 4 февруари 2025 г.

Централен военен клуб, зала „Тържествена“

София

Български институт за правни инициативи

България, София

Ул. „Г. С. Раковски“ № 132а

www.bili-bg.org

Съдържание

Биляна Гяурова-Вегертседер, директор Български институт за правни инициативи	4
Румен Радев, президент на Република България	7
Доц. д-р Наталия Киселова, председател на Народното събрание	13
Съдия Галина Захарова, председател на Върховния касационен съд	16
Доц. д-р Александър Корнезов, съдия в Общия съд на Европейския съюз, председател на 8-ми състав	23
Теодора Георгиева, Европейски прокурор	30
Проф. Екатерина Михайлова, Нов Български Университет	34
Проф. Янаки Стоилов, съдия в Конституционния съд на РБ	37
Даниела Талева, специален прокурор	41
Радомир Чолаков, бивш председател на Комисията по конституционни въпроси в 49то Народно събрание	45
Владимир Николов, председател на УС на Асоциацията на прокурорите в България.....	48
Преслава Петкова, председател на УС на Камарата на следователите в България	51
Атанас Атанасов, председател на УС на Съюза на съдиите в България	53
Съдия Пенка Велинова, член на УС на Българска съдийска асоциация.....	55
Проф. Пенчо Пенев.....	57
Владислав Славов, председател на УС на Съюза на юристите в България	60
Д-р Петър Славов, адвокат.....	63

Биляна Гяурова-Вегертседер, директор Български институт за правни инициативи

Уважаеми г-н Президент,

Уважаема г-жо Председател на НС,

Уважаема съдия Захарова, съдия Чолаков,

Ваше превъзходителство

Уважаеми представители на законодателната изпълнителната и съдебната власт,

Уважаеми представители на гражданския сектор и на медиите, колеги и приятели,

Съдебната власт и съдебната система са обект на реформи, промени и изменения от самото начало на прехода. За последните 30 и повече години бяха направени изключително много неща във и за системата:

- Създадох се ВКС и ВАС;
- ВСС стана постоянно действащ орган;
- Следствието премина под шапката на прокуратурата;
- Магистратите се сдобиха с тоги;
- Създадох се ИВСС и НИП;
- Създаде се системата на административните съдилища;
- Създаде се системата за случайно разпределение на делата;
- Въведе се прекият избор за членове на ВСС от професионалната квота.

И още и още и още. Някои от тези реформи бяха добри и полезни, други не толкова.

В предприсъединителния период водещата цел беше осигуряване на независимостта на съдебната власт и изваждането ѝ от социалистическата рамка. Тя трябваше да бъде поставена на равна основа с останалите две власти като същевременно се запази нейната равноотдалеченост. Т.е имаше конкретна посока и извън крайната цел – приемането на България за пълноправен член на ЕС.

Това беше тогава и на тези цели бяха подчинени и повечето промени в Конституцията в частта за СВ.

Тогава се говореше много повече за политиките в съдебната система, а не за нейното политизиране и овладяване. Разбира се, че тя не беше имунизирана от подобни опити, но вътрешно-корегирателните и контролни механизми сработваха.

Пред какво сме изправени днес?

През последните години наблюденията ми показват, че има висока степен на безидейност по отношение на това какво трябва да се направи в и за системата. Липсата на посока се подсилва и от факта, че повечето промени, включително и в Конституцията оставят усещането, че не се правят за системата, а срещу конкретни личности или части от системата. Да се „удари“ един или друг, да се заклеят, остракира и очерни. А нагласата „срещу“ никога не е продуктивна и не води до обединение.

Има и нещо друго. През последните години вътрешните самокорегирателни и самоконтролни механизми сработваха все по-рядко или дори отсъстваха. Най-яркият пример в това отношение е работата на ИВСС. И това допълнително ожесточи отношенията между отделните субекти в съдебната система, както и между нея и останалите власти.

Вече никой не говори за политиките в системата, а за попадането в задънена улица, от която сякаш няма изход.

Причините за това са много и всички ние, които сме в тази зала носим част от отговорността за сегашното положение. Както бяхме написали в нашето последно изследване за нагласите на гражданите за съдебната реформа, чиито резултати можехте да видите на слайдовете на екрана, няма невинни. И докато в публичното пространство все по-настойчиво се чуват гласове, че темата за съдебната реформа трябва да слезе от политически дневен ред, то същото ни изследване дава съвсем друга картина. Над 70% от гражданите смятат темата за много важна, а над 20 % за важна. Т.е. над 90% от българското общество не иска темата да бъде изключена от обществения дневен ред.

Една от ключовите причини според мен обаче, е че през последните години ние сякаш забравихме да водим нормален разговор за проблемите и нуждите на съдебната власт. Не за нуждите на политиките от и в СВ, а за необходимостта от справедливост и как СВ най-добре безпристрастно и независимо да осигурява тази справедливост – еднакво за всички. Разговор без истерия, публично заклеяване и линч, а обективно и професионално.

Днешната конференция, кръгла маса ако щете, е опит да се постави началото именно на такъв разговор. И тук искам да благодаря на г-н Радев, на г-жа Киселова и на всички вас, че се отзовахте на нашата покана.

Очаквам това да бъде разговор с поглед напред; разговор, в който не издигаме стени, а отваряме врати, през които да влязат конструктивни идеи и решения, които да ни извадят от този тупик.

И както след ВСВ се създава т.нар. план „Маршал“, който се е превърнал в нарицателно за обединени действия, свързани с преосноваване и градеж, така и ние днес може да започнем да говорим за нашия оздравителен план, който може да се развие около следните 4 елемента:

1. Премахване на всички фактори, които водят до възпроизвеждането на хора като Красьо Черния, Мартин Божанов и Петър Петров, които си позволяват безнаказано да сводничат в системата. Това до голяма степен ще отрезви системата и ще доведе до нейното самоочистване. Промените в Конституцията, с всичките им кусури, бяха опит в тази посока, но този опит беше обезсмислен през решението на КС. Може би тук е моментът и да кажем, че решенията на КС не са издялани на камък и би следвало да могат да се променят.
2. Изграждане на силен независим кадрови орган на съдебната власт, в чиито състав влизат хора, неизкушени от мисълта да упражняват влияние и власт заради самите тях, а се отнасят отговорно и безкористно към правомощията си. Това отваря темата за процедурите за избор на органи от Народното събрание и за мнозинствата необходими за това. Тема, която вече виждаме, че е влязла в дневния ред на парламента, а и по-късно ще бъде развита в рамките на дискусиата.
3. Модернизиране на системата не само чрез пълно въвеждане на електронното правосъдие, но и чрез осъвременяване на процеси, свързани с конкурсите, командироването, обучението и анализирането им вътре в самата съдебна власт. Тук попадат и две много сериозни теми, а именно – за съдебната карта и за бюджета и начина, по който се формират възнагражденията в системата.
4. Подобряване най-общо на неща, които работят. В годините на прехода бяха направени много сериозни реформи и повечето са положителни. Не е необходимо всичко да бъде зачеркнато. Дейности, свързани с кадруване, с подготовка на кадри, със съдебни заседатели, с намаляване на формализма и др. могат да бъдат оптимизирани и това ще разтовари системата и ще отвори път за оздравителните процеси.

Постижим ли е такъв план? Вярвам, че да, стига хората, които вземат решенията за системата /вкл. и на политическо ниво/ да осъзнаят отговорността си и да спрат да съучастват на тези, които споменах преди малко. Разбира се, необходим е и политически консенсус, реален, защото само по такъв начин добрите идеи и предложения могат да се материализират в устойчиви практики и процеси.

Румен Радев, президент на Република България

Уважаема г-жо Гяурова,

Уважаема г-жо председател на Народното събрание,

Уважаеми представители на законодателната и изпълнителната власт,

Председатели на върховните съдилища, конституционни съдии,

Ваши превъзходителства,

Уважаеми дами и господа,

Радвам се да видя толкова много хора, ангажирани с тази важна за обществото ни тема. Ще започна с един добре известен цитат - „По делата им ще ги познаете“, като ще си позволя да го перифразирам - „По страховете им ще ги познаете“. В момента, в който приех поканата да участвам в този форум, настана истинска истерия в средите, които се чувстват комфортно в статуквото на съдебната власт. За които мрежите на Нотариуса, задушевната атмосфера в „Осемте джуджета“, лепкавото безвремие, обгърнало плътно делото за КТБ, и избирателното правосъдие са жизнено необходимия гарант за облагодетелстване и безнаказаност.

Затова искам да поздравя организаторите на днешния форум за темата, защото все повече става ясно, че докато не проведем тежкия и откровен разговор за това къде сме и в какво състояние сме, няма да можем да се придвижим напред със задоволителни резултати. Като изключим вечно актуалния въпрос за това кой ще бъде главният прокурор, темата сякаш загуби обществен и политически интерес и внимание след отмяната на последните конституционни поправки. Това не означава, че нейното фундаментално значение за гражданите и за държавата е отпаднало.

Напротив, проблемите на правосъдието продължават да интересуват живо българите и чуждестранните инвеститори. Но реформаторският устрем бе попарен, включително и с участието на самите реформатори, защото се оказа, че са имали други, по-важни приоритети от лелеяната съдебна реформа, покрай която си проправяха път към властта няколко поколения политици. Оказа се, че за тях смяната на националния празник и отнемането на правомощията на президента по отношение на служебното правителство са били по-важни от това да се инициира наистина задълбочен, пълноценен, експертен парламентарен дебат, за да имаме стойностни и устойчиви

решения за съдебната реформа и промяната на Конституцията.

Оказа се също така, че вътрешните междукоалиционни договорки в „сглобката“ са били по-важни от това да се гарантира устойчива времева рамка за този много сложен процес вътре в парламента, като конституционната процедура бе пришпорена и по този начин самата тема и основният закон олекнаха и в очите на българските граждани.

Паралелно с това други развития в обществото допълнително отблъснаха хората от тази важна тема. Можем само да споменем двете скандални афери - с Мартин Божанов – Нотариуса и с „Осемте джуджета“ и циничната търговия с правосъдие, която те олицетворяват. Те потъват в забвение и увеличават вече дългия списък на гейт-ове, които през годините предизвикваха обществено възмущение, анкетни комисии и разследвания, но така и не получиха до ден днешен адекватен институционален отговор. Това е брутална демонстрация на безнаказаност и на предизвикана безпомощност, която руши доверието в съдебната система и в държавността. Нещо повече - тя компрометира самата идея за правосъдие.

Затова днес, когато си задаваме този въпрос „Оттук накъде?“, трябва да сме наясно, че да опитваме да постигаме нашата цел за ефективна правова държава, без да осветлим напълно тези случаи и хората, които стоят зад тях, е все едно да гоним хоризонта.

Мрежите на влияние, ако продължат да съществуват, са способни да опорочат всяка реформа, да изопачат всеки закон и да проникнат през всякакви квоти. Това трябва да стои на вниманието на парламента, особено когато говорим за квотите.

Апелирам към вас и отговорните държавни институции на базата на немалкото информация за тези случаи да се предприемат категорични действия срещу политическото и олигархично влияние върху съдебната система. Новосформираните парламент и правителство следва да приемат много сериозно тази задача, както и предстоящите кадрови назначения в съдебната власт. Оттук нататък трябва да съдим за техните действия и ефективност именно по резултатите, които постигат в изпълнението на тази много важна задача.

Наистина новото правителство чрез Министерство на правосъдието заяви важен приоритет – борба с проблема на бавното правосъдие. Това е много важна амбиция, защото бавното правосъдие е на практика отказ от правосъдие. Но трябва да имаме предвид, че ако съдебната система продължи да бъде подложена на нерегламентирани влияния, както разкриват множество случаи, не може да бъде постигната единствената

легитимна цел на всяка реформа – бързо и справедливо правораздаване.

Вече споменах, че в политическия дебат за съдебната власт всички тези се концентрират върху прокуратурата и най-вече в личността на главния прокурор. Причините за този непрестанен интерес очевидно са много, но аз бих искал да се спра на две от тях, защото едно волево управление на прокуратурата може да ги отстрани.

Първата причина е намесата на прокуратурата в политическия живот. Множество са примерите от годините на Прехода как прокуратурата влияеше върху развитието на важни политически събития. Има огромен арсенал за медийно въздействие - като започнем от избирателното и тенденциозно разхвърляне на СРС-та, както и цели доклади от текущи проверки и разследвания към избрани медии и сайтове. Помним и как хора биват задържани за месеци, дори и години, а след това обвиненията или не стигат до съда, или като стигнат до съда, отпаднат и се провалят. По нито едно от знаковите дела по правило няма осъдени. За сметка на това държавата многократно е осъждана за изплащане на обезщетения.

Потвърждение за политическата роля на прокуратурата имаме и през последните години в съвременния политически живот, когато формирането на редовни правителства е повлияно от кадровите назначения в прокуратурата. Нека си спомним в средата на 2023 г., когато съставянето на редовното правителство бе съпроводено с освобождаването на главния прокурор. И дори, за известен период от време създаването и на сегашното правителство бе обвързано с приемането на закон, който да предотврати назначаването на главния прокурор.

Едва ли това е имал предвид Конституционният съд, когато прие, че главният прокурор е част от формата на държавно управление, но резултатът е именно такъв – прокуратурата, най-вече заради политиците, се превърна в инструмент за държавно управление. И докато в установените демокрации съставянето на правителството е функция на парламентарни мнозинства, то парламентарните мнозинства у нас понякога се оказват функция на решения за главния прокурор или на решения на самия главен прокурор. Както и да разглеждаме целесъобразността на такъв тип действия, е крайно време да се сложи край на тази аномалия.

И другата причина за този непрестанен интерес към прокуратурата е нейната същинска функция – да съблюдава за законността в държавата. За това могат също да се споменат много неща - например по всички сигнали за престъпления по високите етажи на властта през последните 30 г. не се водят ефективни разследвания, няма установяване на виновни

и няма наказани. Паралелно с това се множат констатациите включително от Годишните доклади на Европейската комисия за върховенството на правото за липсата на осъдени по високите етажи на властта, въпреки многобройни данни за такива. В същото време нашите вътрешни годишни доклади отчитат над 95% санкционирани сред предадените на съд. Именно тази огромна разлика между безнаказаност за властта и висока успеваемост при обвиненията извън властта затвърждава усещането в българите за двойните стандарти. Всъщност двойните стандарти рушат самата идея за правосъдие.

Няма как особено днес, при всичко това, което се развива, няма как да пропуснем и съмнителната ефективност на провежданата наказателна политика по отношение на т. нар. обикновени, но с изключителна важност за гражданите престъпления шофиране в нетрезво състояние, разпространение на наркотици, домашно насилие и изобщо насилие от всякакъв характер. Основният отговор на институциите през годините е промени в наказателния закон в една посока - увеличаване на наказанията или вписване на нови престъпни състави. Вихри се общо взето един законодателен ентузиазъм, някои от вас го нарекоха доста удачно „наказателен популизъм“, който не облекчава положението на пострадалите, защото сам по себе си не представя по-добри условия за защита. Още повече, когато в тези случаи не се води ефективно разследване и когато се обвиняват избирателно едни, а други – не, размерът на наказанията вече е от второстепенно значение.

Естествено, че се налагат промени в наказателния, в процесуалния закон, но те трябва да отчитат задължително становищата на експертите, на правораздавателните органи, на правоприлагащите органи и тук е ролята на правителството и парламента - да стоят непрекъснато на неговото внимание. Трябва и настойчиво да напомняме на парламента какви са тежките последствия от неизпълнение на базови правомощия особено когато се касае за назначението на висши длъжностни лица в редица важни институции и за съблюдаване на важния принцип на мандатността.

В това отношение бездействието на парламента особено по назначенията в съдебната власт има много сериозни последици. Отдавна е необходимо, а особено след влизане в сила на последните промени в Закона за съдебната власт, е неотложно и Народното събрание, и съдебната власт да пристъпят към обновяване на персоналия състав на тези органи, особено визирам Висшия съдебен съвет.

Трудността за постигане на квалифицирано мнозинство в Народното събрание не може да бъде повече оправдание за това бездействие. Защото вече година и половина имаме изпълняващ функциите на главен прокурор, а от 3 месеца - изпълняващ функциите

председател на Върховния административен съд, без да са назначени с указ на президента, а така е по Конституция, ние сме правова държава. Този рецидив започна да се пренася и в други сфери. Президентът започна да се заобикаля при назначения на посланици с въвеждане на формулировката „временно управляващ посолството“, който изпълнява функциите на посланик в пълен обем, но пак няма указ на президента. По такъв начин се погазват не само правомощията на държавния глава, погазва се Конституцията, погазва се и най-важното – принципа на мандатността.

Едва ли някой е допуснал, че Висшият съдебен съвет може да работи години наред с изтекъл мандат, но други тревожни тенденции са видни от години. Воден изцяло от принципни съображения, през годините назад връща кадрови предложения на Висшия съдебен съвет и за назначаване на председател на Върховния административен съд, и за назначаване главен прокурор.

Още преди години организирах широк кръг консултации с експерти, отговорни институции, представители на академичните среди за това необходима ли е конституционна промяна. Винаги получавах отговор, че е необходима, но при важни условия – реформата трябва да е комплексна, трябва да има цялостна визия и да обхваща не само конституционните промени, но и в синхрон с тях да има важни законодателни промени, които не видяхме. За съжаление, поради специфичната динамика в нашия вътрешнополитически живот този дебат не можа да се разгърне пълноценно, а и самите конституционни промени тръгнаха в съвсем друга посока, която разми и тази енергия за промяна.

Затова и приех поканата да участвам в този форум, воден от убеждението, че процесът за реформи в съдебната система би могъл и следва да бъде продължен, но трябва да се избягват всички стари допускани грешки. Защото криминализирането на част от политическата класа, съчетано с бездействие на прокуратурата, е в разрез и е несъвместимо с нашия конституционен модел на държавно управление, с всички произтичащи от това последствия.

Смятам, че Решение № 13 на Конституционния съд от миналата година не слага край на тази тема и не освобождава от отговорност политиките и съответните органи да разработят и приложат комплексна реформа за Висшия съдебен съвет и за Инспектората към Висшия съдебен съвет, така че да съответстват на установените европейски принципи, които да гарантират независимост на съдилищата и отчетност на държавното обвинение. Големият проблем е в сблъсъка между две виждания, защото съдебната

система трябва да бъде свободна от всякакви политически влияния, но когато говоря с много хора от вас, вие казвате – „ние сами отвътре не можем да се променим, можем да се променим само под натиск отвън и то сериозен и принципен политически натиск“. Трябва да се търси отговора на това предизвикателство.

Що се отнася до Конституционния съд, понеже той стана изключително важен орган през последните години – решенията трябва да бъдат в съответствие с практиката на Конституционния съд, но този Конституционен съд в никакъв случай не може да из земе инициативата и не може да замести необходимостта от широк експертен и политически консенсус.

Още веднъж поздравления за форума и за това, че се явихте всички вие тук. Пожелавам успех и се надявам този форум да положи началото на изграждане на така необходимия консенсус.

Доц. д-р Наталия Киселова, председател на Народното събрание

Уважаеми господин президент на република България,

Уважаема госпожо председател на Върховния касационен съд,

Уважаеми изпълняващ функциите председател на Върховния административен съд,

Уважаеми представители на съдебната власт,

Уважаеми колеги народни представители,

Уважаеми гости,

Бих казала скъпи колеги и приятели, защото с много от вас през годините сме работили по различна форма в моя друга битност. За мен като юрист и преподавател в университета много лесно би било да говоря, но за съжаление днес трябва да говоря в друго процесуално качество.

Съдебната власт е тема в конспекта, която студентите не обичат. Не само поради динамиката на законодателната уредба, но вече и заради динамиката на конституционната такава. Съдебната власт в конституцията, а и в законите не е тази, която е приета през 1991 г. Концепцията за съдебна власт през годините съществено се промени най-вече, разбира се, в сферата на наказателното правосъдие.

Всички знаем, че пет от шестте поправки в Конституцията имаха за обект съдебната власт, глава шеста и трудно можем да кажем, че всички те бяха успешни. Последната беше обект и на конституционен контрол и съществена част беше обявена и за противоконституционна, което ни върна преди 2023 г., когато беше променена конституцията. Може би се създадоха и повече проблеми, може би. За мен има и промени, които трябва да бъде казано, че бяха правилни или в правилната посока, във връзка с това прокуратурата, като следи за спазване на законността извън наказателния процес, а именно в гражданския и административния процес. Какви са правомощията на прокуратурата, от гледна точка на оспорване на актове, които са незаконни пред съд.

Проблемите, може да се каже, че могат да бъдат решавани на две нива - или на полето на Конституцията, или през промени в законодателството. Моето лично мнение и то беше поддържано и през 2023 г., е, че не трябваше да се отваря Конституцията. Моето лично мнение и тогава, а и сега е, че трябва да се търсят усилия да се променят правилата през закон. Независимо дали ще е устройственият закон или ще са процесуалните закони. В този

смисъл, според мен, има три проблема, които стоят пред нас както през 2023 г., така и днес. Вече можем да кажем, че те ще се пренесат, разбира се, и в дебата в Народното събрание.

Първият въпрос е въпросът за материалните условия за работа. Но те се отнасят както за магистратите, така и за хората, които са свързани с правосъдието в най-широк смисъл. Тук бих искала да кажа, че въпросът за ролята на адвокатурата не бива да бъде забравен, защото освен тарифата за минималните възнаграждения, трябва да си кажем, че и въпросът за правната помощ, като неизменна част от правото на правна помощ и достъпът до правосъдие, трябва да бъде решен така, че никой да не бъде оставен без компетентна помощ, когато е необходимо.

На второ място и вторият проблем, според мен е човешкият фактор. Ще го нарека така най-общо, но става дума за магистратите. Как те влизат в системата, как растат кариерно.

И тук въпросът за конкурсите и за командированията е много важен, защото, както във всяка една професия, служба, трябва да има предвидимост и всеки, който е работил определено време, постигнал е определен резултат, трябва да знае, че може да се качи на следващото стъпало. За съжаление, в голяма част от различни сфери на нашия живот, това разбира се не само магистратурата, има проблеми и в университета, прескачайки стъпала се качваш там, където не отговаряш не на изискванията, а на отговорността, която трябва да понесеш. Командирането трябва да бъде по изключение и мисля, че това е едно от нещата, които ще бъдат обект, надявам се, на дискусията на Народното събрание, защото по този начин част от магистратите се демотивират.

И на трето място е въпросът за нормативната уредба. Качеството на законодателството е онова, което виждаме най-напред. Колко добра е нормата, дали тя съответства на Конституцията, е видимо. Проблемът е, че нормативната уредба решава като спешната помощ някакви бързи задачи, вместо да се мисли за дългосрочност. И, за съжаление, последният случай с промените в Закона за съдебната власт беше такъв. Казвам го с болка, защото моите усилия и усилията на моята парламентарна група бяха да има общ проект, който да бъде внесен от поне три парламентарни групи, но, за съжаление, всяка група внесе колко се може по-дълъг проект. И това се отрази, за съжаление, на качеството на закона, който беше приет. Много е важно пред избирателите да демонстрираме колко ние сме надделели над другите парламентарни групи. Това може да го видим и в други законодателни инициативи, за съжаление.

Нормативната уредба не се прави заради Народното събрание. Тя трябва да бъде за хората и за бизнеса, които са, често казваме, клиенти на правосъдието. Всъщност, това е основният проблем с който, мисля, трябва да се преборим в бъдеще. Правосъдието не е услуга. Достъпът до правосъдие е основно човешко право. И докато се мисли за правосъдието като за част от бизнес разбирането, както социалните услуги вече са услуги,

така и последно време се говори за правосъдието като за услуга. Не можем да сложим под един общ знаменател проблемите в трите процеса. Те са различни и въпросът за бързината е проблем на бързина в наказателното производство. И тук вече е въпросът за по-професионалния дебат. Доколкото зависи от сегашния състав на Народното събрание, усилията ще бъдат да се обновят всички органи, които са с изтекъл мандат. Всяка една от комисиите ще предложи процедурни правила за обновяване на органите, които са с изтекъл мандат или в които Народното събрание има своя код, както е модерно да се казва. Леко отклонение, днес (бел. ред. 4.02.2025 г.) Комисията по бюджет и финанси има извънредно заседание, на което ще приеме процедурни правила за няколко органа. Т.е. постепенно един по един органите ще започнат, ще се приемат процедурни правила и ще се полагат усилия за тяхното обновяване. Използвам този висок форум, за да кажа, че всяка една организация, която има сфера на дейност във връзка с тези органи, не трябва да пести усилия и да отправя въпроси, за да може да се види и кандидатите, които ще бъдат номинирани, дали са достойни да бъдат избрани от Народното събрание.

И в заключение това, което сигурно може да ви се стори обезкуражително, но аз съм привърженик на тези малки стъпки, които могат да променят в бъдеще, не веднага, но трябва да са в правилната посока.

И не трябва да правим конституционни или законови промени, за да може те да бъдат част от нашия пиар, а трябва да бъдат със съзнанието, че законите се пишат поне за една година напред, за да не се отворят. Не може всеки месец или когато имаме необходимост да правим процедура за законодателна промяна.

В заключение ще се постарая каквито възможности има, всеки един, който има желание да участва или да представи становище, то да бъде взето предвид.

Съдия Галина Захарова, председател на Върховния касационен съд

*Уважаеми г-н Президент на Република България,
Уважаема г-жо Председател на Народното събрание,
Уважаема г-жо Вегертседер,
Скъпи колеги,
Дами и господа,*

Крайната цел на съдебната реформа е постигането на ефективен и справедлив процес. Ключови думи в този процес са: прозрачност, професионални знания и умения, предвидимост и правна сигурност, експедитивност, еднакво приложение на закона. Посочените изисквания поначало са постижими с разумни отделни мерки в съответните области на правораздаването. Мерките в тази насока няма как да не са частични по споменатата вече причина – липса на ясна комплексна визия за необходимите приоритети на промените.

Но правосъдието се осъществява от хора за хората.

Нито едно от предизвикателствата на съдебната реформа не може да оправдае очакванията и да постигне крайните си цели без условието за независим и безпристрастен съд, който да обуслови справедливостта на процеса. Очертаните приоритети нямат смисъл без убеждението на участниците в процеса и обществеността, че правосъдието се осъществява без каквото и да е съмнение за политическо, икономическо, административно, приятелско влияние. Недоученият може да се научи, бавният съдия може да бъде дисциплиниран. Но ако съдията е податлив на натиск под каквото и да е форма, правосъдие не може да има.

И това е сърцевината на съдебната реформа – гаранциите за независим и безпристрастен съд.

Дали опитът за съдебна реформа е безсмислен с решението на Конституционния съд на Република България от 26 юли 2024 г.? Позволявам си да изразя несъгласие с мнението на г-жа Гяурова.

С решение № 13 от 2024 г. Конституционният съд (КС) обяви за противоконституционни като невалидни редица от въведените нови промени в глава шеста от Основния закон.

По отношение на поредица от изменения обаче в решението на Съда са формулирани изводи, че измененията сами по себе си не са противоконституционни. Това са промените относно състава на неслучилия се Висш съдебен съвет (в сравнение със състава на Съдийската колегия); изискванията към изборните членове да са „независими и партийно неутрални“; към момента на избора да не заемат длъжността прокурор или следовател; мнозинството за избор; запазването на статута на магистрати; ролята на обществеността и професионалните организации и др.

Актът на КС съдържа обяснение, че всички случаи, по отношение на които е установено, че сами по себе си не са противоконституционни, са системно свързани със считаните от Съда за противоконституционни и извън тях нямат достатъчен регулаторен потенциал, за да породят целените последици от извършената конституционна промяна в разглежданата материя. Поради това те следват правната съдба на посочените противоконституционни промени.

В тази му част решението на Конституционния съд подлежи на много внимателно проучване и осмисляне, защото всъщност очертава перспективи за разрешаването на редица проблеми и подсказва пътя, насоката за реализирането на неотречените идеи.

Например, по отношение състава на ВСС (в сравнение със състава на Съдийската колегия) КС констатира, че прегледът на развитието на нормативната уредба на кадровия орган показва трайна тенденция на увеличаване на броя на изборните членове. Съдът се позовава на решение № 1/1999 г. по к. д. № 34/98 г., че (по отношение на законовата уредба) няма пречка от конституционна гледна точка да бъде увеличен броят на представителите на съдиите в този орган. В мотивите на решението е отчетено утвърждаващото се разбиране за необходимостта от допълнителни гаранции за институционалната независимост на органа, който кадрово и административно обезпечава съдиите и съдилищата, с цел осъществяване на правораздавателната дейност от „неутрален и безпристрастен съд“. Нещо повече, смята Конституционният съд, такова изменение се вписва във вече направените изменения на Конституцията (КРБ), „допринася за утвърждаване на институционалната независимост на съда, а по този начин и за укрепване на функционалната независимост на съдиите“. Също така по отношение запазването на статута на магистрати на изборните членове (от професионалната квота), въпреки критиките към използваната неясна формулировка, КС приема, че промяната сама по себе си не е противоконституционна, като изразява становище, че неяснотата е преодолима посредством разрешение на законодателно ниво чрез възлагането по чл. 133.

Но в Конституцията остана една разпоредба с изключителен потенциал. Това е чл.

117, ал. 2 КРБ, в който след израза „Съдебната власт е независима“ е добавено „и неин основен носител е съдът“ (изр. 1). Това изменение, според КС, не установява „нова роля и място на органите, които осъществяват съдебната власт, различни от досега предвидените в нея“, нито поражда „друг правен ефект, различен от този, който произтича от конституционната уредба, действаща до промяната“. Единственото, което се постига, според конституционните съдии, е „експлицитно“ да се закрепят онова, „което и досега Конституцията имплицитно установява“. В тази насока Съдът се е позовал на ТР № 8/2005 г. – „... това качество на съдилищата, без да е провъзгласено изрично, е неоспоримо... това следва и от сега действащата конституционна уредба на правомощията, функциите и задачите на съдилищата в РБ“.

Целта обаче на такъв текст е да се закрепят недвусмислено независимостта на съда като фундаментален конституционен принцип с изрично включване на положението, признато от КС, че **съдът** е основен носител на съдебната власт:

Вярно е, че от създаването на Конституцията от 1991 г. независимостта на съдебната власт е утвърдена като безспорен елемент от принципа на разделението на властите. Тя обаче е разглеждана по-скоро в аспекта на независимост на една триединна система, състояща се от съдии, прокурори и следователи. С измененията в КРБ от 2015 г. фокусът започва да се центрира върху гарантиране на съдебната независимост. Именно това положение е основен стандарт на Европейската конвенция за правата на човека (чл. 6) и на Хартата на основните права на ЕС (чл. 47). То обезпечават върховенството на правото и справедливостта на съдебния процес. Необходимостта от съдебна независимост е очевидна, защото тя е основа на правовата държава. Чрез независимостта си съдът е гарант за върховенството на правото и инструмент за защита на правата на гражданите.

Затова експлицитното закрепяне на „онова, което и досега Конституцията установява имплицитно“ все пак е от изключителна важност. Конституционната разпоредба в такъв смисъл отчетливо извежда на преден план законодателна воля за утвърждаване на съдебната независимост.

Дали има нужда от това?

Положителният отговор ще илюстрирам с няколко примера.

По образувано в СГС съдебно производство за приспособяване на присъда, постановена от чужд съд, осъденото лице, задържано в Затвора – София, подава молба до съда с искане да бъде изведено с охрана от затвора, за да присъства на погребението на майка си.

С определение в закрито заседание тричленният съдебен състав по делото приема,

че е компетентен да реши повдигнатия въпрос с молбата на осъдения в друга държава гражданин, тъй като той се намира в затвора за нуждите на производство, по което именно този съд е решаващият орган. В определението си съдът съобразява последиците от осъждането на Република България с решение на Европейския съд по правата на човека (ЕСПЧ) по делото „*Вецев срещу България*“, за нарушение на чл. 8 от Европейската конвенция за правата на човека (ЕКПЧ) по повод на друг отказ по отношение на обвиняем, който желае да присъства на погребението на брат си.

Съобразявайки осъждането на Република България от ЕСПЧ, съдебният състав е разрешил извеждането на осъдения и конвоирането му от органите на ОЗ „Охрана“ до Централните софийски гробища, за да присъства на погребението на майка си.

В решението е обсъдено естеството на правото на зачитане на личния живот на всеки човек, защитено в чл. 8 ЕКПЧ и чл. 32 от Конституцията на Република България; съобразено е, че по делото не са постъпвали данни поведението на осъдения в мястото за задържане да е било несъвместимо с вътрешните правила и изискванията за поддържане на обществения ред; отчетена е близката връзка между майка и дете, представляваща съществен компонент от съдържанието на личен живот на всеки човек.

Директорът на РД „Охрана – София“ отказва да изпълни влязлото в сила определение на съда по съображения, че ЗСВ и правилникът, уреждащи организацията и функционирането на ГД „Охрана“, не му позволявали: служители на ГД „Охрана“ могли да конвоират лица до органите на съдебната власт, а Централните софийски гробища не били такъв орган.

Задържаният така и не бил конвоиран да участва в траурния ритуал по погребението на майка му.

Този случай – с определението на съда и отказите на РД „Охрана“ и Затвора – София да го изпълнят, става публично известен чрез статия на журналиста Росен Босев. С проблема са сезирани от съдията-докладчик двама министри на правосъдието. Въпросът за практическото съобразяване на решението на ЕСПЧ по делото „*Вецев с/у България*“ в крайна сметка е решен. Изменена е Инструкцията за организацията и реда за осъществяване на конвойната дейност от ГД „Охрана“.

Неизпълнението на съдебни актове всъщност не е изолиран инцидент. Още един пример:

След проведено двуфазно съдебно наказателно производство от охранителен

характер състав на СРС постановява решение, подлежащо на незабавно изпълнение, за настаняване на болен на задължително лечение в стационарна форма. Решението не е изпълнено от администрацията на болничното заведение за период, надхвърлящ три месеца. За това време състоянието на болното лице значително се влошило, с прояви на физическа агресия и застрашаване на живота и здравето на близките му.

И тъй като, както се каза, настоящият форум представлява откровен разговор, ще спомена още един случай:

С решение № 214 от 16.12.2024 г. Върховният касационен съд на Република България, ТК, II т. о., постановява да се впише в Регистъра на вероизповеданията към СГС религиозна институция с наименование „Българска православна старостилна църква“. За да постанови акта си, съдебният състав се е позовал на РКС № 5 от 11.07.1992 г. по к. д. № 11/92 г. и на Р № 12 от 15.07.2003 г. по к. д. № 3/2003 г., както и на решението на ЕСПЧ от 20.04.2021 г. по делото *„Българска православна старостилна църква и др. с/у България“*, постановено по повод предходен отказ за регистрация на същата религиозна институция, с което е констатирано нарушение на чл. 9 вр. чл. 11 от Европейската конвенция за правата на човека.

На всички Вас е известна последвалата бурна реакция от страна на институции, в т.ч. държавни, и политически партии, в т.ч. парламентарно представени.

Едно предварително уточнение: Не поставям пред Вас въпроса за непремерените, дори агресивни изказвания и квалификации по отношение на правосъдната дейност и персонално на съдиите, каквото поведение, разбира се, по никакъв начин не допринася за утвърждаването на принципа на върховенство на правото. Критика – да, но градивна, смислена, мотивирана. Другото е просто охулване. То е опасно, защото ерозира независимостта и срива доверието в съда.

Същественото обаче, към което искам да насоча Вашето внимание, при този случай е двойният стандарт на държавата в отношението ѝ към нейните международноправни задължения.

С решение на Министерския съвет № 586 от 06.08.2021 г. е приета Пътна карта за изпълнение на осъдителните решения, постановени срещу Република България от Европейския съд по правата на човека. Под т. 10 в нея е включено делото *„БПСЦ с/у България“*. Като необходими мерки в т. 2 с отговорна институция „МС“ и срок „м. декември 2022 г.“ са посочени: *„Изготвяне на предложения за законодателни изменения или други подходящи мерки, които да осигурят регистрацията на религиозни институции дори*

когато те имат (а) еднакви вярвания или практики с вече съществуваща религиозна деноминация, или (б) подобно име като вече съществуваща религиозна деноминация, освен ако двете имена са буквално еднакви или съвсем близки във всичките си елементи“.

Проведена е активна кореспонденция между Секретариата на Комитета на министрите и българските власти в лицето на Министерството на правосъдието относно изпълнението на това решение и постановен План за действие с индивидуални и общи мерки от 15.09.2023 г., допълнен на 24.01.2024 г., както и План за действие от 30.09.2024 г. Показателно е, че в раздела „Общи мерки“ на тези документи се сочат инициативите на Министерството на правосъдието за повишаване на осведомеността на съдиите чрез включване на обсъжданите решения на ЕСПЧ в учебната програма на Националния институт на правосъдието по отношение на съдиите, компетентни в производствата по регистрация на религиозни сдружения. Такова предложение впрочем се съдържа и в писмо от администрацията на МС, подписано от директора на Дирекция „Вероизповедания“ от 02.09.2024 г. В него между другото в пункт 2.2 се съдържа позоваване на решение на Конституционния съд № 12/15.07.2003 г. по к. д. № 3/2003 г. и се сочи, че от съдържанието на решението можело да се заключи, че „самият КС под „едно и също наименование“ от текста на чл. 15, ал. 2 от ЗВ разбира „идентично“. В пункт 2.5 пък се изразява становище, че „цялата проблематика, изложена до момента, може да се реши достатъчно бързо и ефективно с провеждането на поредица обучения по чл. 249, ал. 1, т. 3 ЗСВ за поддържане и повишаване на квалификацията, в случая на съдиите от търговските отделения на СГС и САС“ „с акцент върху необходимостта от изпълнението на мерките, предписани от КМ на СЕ“.

В хода на последвалата реакция срещу съдебното решение нямаше задълбочени сериозни коментари във връзка с необходимостта от изпълнение на решенията на ЕСПЧ, а и нито дума – по отношение на първоначалната нагласа на изпълнителната власт да го изпълни.

Европейската конвенция за правата на човека е позната в Република България от 1963 г., в сила е от м. септември 1992 г. Съгласно чл. 46, ал. 1, т. 1 страните по Конвенцията се задължават да изпълняват окончателното решение на Съда, по което те са страна. Нетърпимо е съдебните актове на националния съд, осъдителните решения на ЕСПЧ и резолюциите на Комитета на министрите на Съвета на Европа с повтарящите се констатации, че България отказва да изпълнява решенията на ЕСПЧ и да преодолява предпоставките за бъдещи нарушения на основните човешки права, да нямат значение за държавната власт, част от която е и съдебната.

Ще обобща тези случаи така: съдът функционира нормално, когато се спазва върховенството на закона. Съобразно него влезлите в сила съдебни актове са задължителни за всички учреждения, юридически лица, длъжностни лица и граждани. Поради това решеният от съд въпрос подлежи на изпълнение, не може да се преразглежда (извън установения за това процесуален ред), а още по-малко – може да има спор по правото с решаващия съд.

Изложеното показва, че сме изправени пред сериозен и неотложен проблем в държавната власт, пред сериозна грешка в дефиниране на приоритетите, политиките и критериите в правосъдието. Тези примери са опасна демонстрация на незачитане на съда и принципа на правовата държава – върховенството на правото. Очевидно е, че когато българската държава чрез нейни представители отказва да изпълни международноправни задължения, този въпрос следва да бъде открито поставен „на глас“ и обсъден.

Ще повторя пред Вас убедеността си, че освен борбата на съдиите за отстояване на съдебната независимост, правовата държава в лицето на всички нейни представители и институции е призвана да я осигурява, охранява и обгрижва. Говорим за „задължение“. Приложението на принципа на върховенство на правото е немислимо без сериозен ангажимент за защита на съдебната власт и създаване на условия за нормалното ѝ функциониране. А съдът функционира нормално, когато се спазва върховенството на закона. Съобразно него влезлите в сила съдебни актове са задължителни за всички учреждения, юридически лица, длъжностни лица и граждани. Поради това нито държавната администрация, нито дори друг съд може да преразглежда решеният въпрос, а още по-малко – с оглед конституционния принцип по чл. 4, ал. 1 на правовата държава да влиза в спор по правото с решаващия съд.

Затова чл. 117, ал. 2 от КРБ всъщност е жизнено необходим за българския съд. По силата на Конституцията на Република България съдът е основен носител на съдебната власт.

Благодаря Ви.

Доц. д-р Александър Корнезов, съдия в Общия съд на Европейския съюз, председател на 8-ми състав

Ролята на Съда на ЕС в отстояването на независимостта на националния съд

Уважаеми колеги, за мен е чест да бъда днес сред вас.

Аз лично се страхувам, че дебатът за съдебната реформа в България вече дотегна на българската общественост и на юридическите среди у нас. Откакто се помня, имам чувството, че все говорим за съдебна реформа. Всъщност, както доц. Киселова каза по-рано днес, частта от българската Конституция, която засяга устройството на съдебната власт, е най-много и най-често променяна, без въобще дори да споменавам безбройните промени в Закона на съдебната власт. И въпреки това, аз лично, като много от Вас, имам чувството, че вместо да се подобрява положението на съдебната власт, то всъщност се влошава.

Винаги, когато съм в България, се опитвам да бъда в досег с българските съдии. Днес няма да говоря за прокуратурата, ще оставя това на колегата Георгиева. Усещам една повсеместна апатия и обезвереност в редиците най-вече на българските съдии, на които сякаш ми дотегна да бъдат опитните зайчета на българската политическа власт. Въпреки това, аз мисля, че ние не трябва да изоставяме този дебат и не трябва да изпадаме в апатия, защото днес липсата на чувство за справедливост и за равенство пред закона сред българските граждани е доста очевидно. Така че в дебата днес бих искал да привнеса гледната точка на Европейския съюз и по-конкретно на Съда на Европейския съюз. В крайна сметка, въпросът за независимостта на българския съд е и въпрос на правото на ЕС. Бих искал по-конкретно да обърна внимание на два въпроса.

Първият въпрос е въобще Европейският съюз има ли компетентност да се меси в устройството на съдебната власт в дадена държава членка, и каква е ролята на Съда на Европейския съюз в тази връзка. И второ, бих искал да споделя с вас някои лични размисли. В тази втора част аз ще говоря в лично качество, а не в качеството ми на съдия в Общия съд на Европейския съюз.

По първия въпрос. Има ли Европейският съюз компетентност да се намесва във въпроси, свързани с устройството на съдебната власт в държавите членки? Често чувам обвинения, вече включително и в България, че, видите ли, Договорът за Европейския съюз и Договорът за функционирането на Европейския съюз не съдържат изрична разпоредба, която да предоставя такава компетентност. И това е така. Тук наистина не искам да влизам в технически и юридически жаргон, доста типичен за правото на Европейския съюз, и заради

това няма да говоря за европейските ценности, тъй като това понятие в България дотолкова се изтърка, че то буквално вече се изпразни от съдържанието си. Затова ще обясня положението от гледна точка на правото на Европейския съюз по съвсем ясен и практичен начин. С едно изречение, целият европейски правопорядък е построен на презумпцията, която е оборима, че всяка една държава членка е правова държава. Неспазването на принципа на правовата държава в дадена държава членка може, и това искам ясно го кажа, да доведе де факто до самоизключването ѝ от европейския правопорядък. Последният не може да съществува и не може да толерира държави членки, в които върховенството на правото и независимостта на съда са подкопани.

Няколко конкретни примера, за да може всеки от нас, като практикуващ юрист, да си даде сметка колко дълбок е проблемът и как това е проблем и на Европейския съюз. В областта на наказателното право и процес има много такива дела. Например, холандски съд може да откаже да изпълни Европейска заповед за арест, издадена от българските компетентни власти, ако счете, че има сериозни опасения да се смята, че ако лицето бъде предадено на българските власти, то неговото право на справедлив съдебен процес би било нарушено. По същия начин стои въпросът и в областта на гражданското, търговското, семейното право. Всички тези инструменти в областта на съдебното сътрудничество могат да се окажат блокирани или най-малкото сериозно компрометирани, ако има основателни съмнения да се смята, че в България не се спазва принципът на правовата държава и независимостта на съда.

Дори функционирането на вътрешния пазар, и оттам на българската икономика, пряко зависи от принципа на правовата държава. Например, за да се допуснат български стоки на германския пазар, германските власти презумират, че българската стока отговаря на всички регулаторни, фитосанитарни и прочие изисквания и стандарти, които надлежно и обективно са били проверени от българските власти, включително при необходимост от българския съд - без протекции, привилегии и връзки, а само въз основа на приложимото право.

Днес много говорим за регулаторите. Един пример отново от съдебната практика. В едно дело, в което аз имах честта да бъда съдия докладчик и то беше първото по рода си в правото на ЕС – делото Sped-Pro/Комисия¹, съдът реши, че ако има основателни съмнения да се смята, че органът за защита на конкуренцията, в случая ставаше дума за полската комисия за защита на конкуренция, не отговаря на изискванията за независимост, дори и тя да е материално компетентна да разгледа жалба в случая за злоупотреба с монополно положение, то Европейската комисия трябва, да „иземе“ това нейно правомощие и да разгледа сама тази жалба. Така виждате, че подкопаването на правовата държава в една

¹ Решение от 9 февруари 2022 г., Sped-Pro/Комисия, T-791/19, EU:T:2022:67.

държава членка се отразява директно на европейския правопорядък във всяко едно негово измерение.

Защо казвам всичко това? Именно поради тази причина Съдът на Европейския съюз е компетентен да следи за спазването на принципа на правовата държава във всяка държава членка и от тук за независимостта на съдебната система. Конкретно на правно основание на чл. 2, чл. 19 от Договора за ЕС, както и чл. 47 от Хартата.

И още нещо много важно. Всъщност Съдът на Европейския съд е гарант за независимостта на българския съд. Преюдициалното запитване е едно от средствата за гарантиране на тази независимост. Бих искал това да се разбере доста ясно. Съдът на Европейския съюз ясно, категорично и последователно следи за независимостта на националните съдилища, които са и европейски съдилища.

Разбира се с риск да ви разочаровам, правото на Европейския съюз не съдържа рецепта за перфектното устройство на дадена съдебна система на държавите членки. Всъщност в практиката си Съдът на Европейския съюз по-скоро посочва мерките, които подкопават независимостта на съдилищата и следователно противоречат по принципа на правовата държава, но не подсказва и не показва каква трябва да бъде реформата. Въпреки това искам да обърна особено внимание на нещо, което често се negliжира в обществения дебат, включително и в доктрината.

Става дума за това, което аз наричам фасадна независимост. Много често правилата за устройството на съдебната система в дадена държава членка, като такива, взети по отделно, не поставят проблем с принципа на правовата държава. Но разгледани в техния контекст, разгледани във връзка с други мерки в областта на съдебната система, Съдът на Европейския съюз може да заключи, че принципът на правовата държава е нарушен.

Една малка скоба преди да дам няколко примера, ако ми позволите. Защото все пак знаем, че в България и тоягата, и морковът са много важни. Затова, извинете ме, но трябва да припомня, в случай, че някой игнорира този факт. Съдът на Европейския съюз, от една страна, или по-общо правото на Европейския съюз, съдържа възможност за налагане на доста тежки финансови санкции, включително при системно нарушаване на принципа на правовата държава. Ще припомня, например, в рамките на производството по чл. 258, само преди две години Съдът на Европейския съюз, под формата на привременни мерки, наложи дневна глоба от 1 млн. евро за всеки ден на неизпълнение на съдебно решение на Съда на Европейския съюз, в случая от Полша, във връзка с отмяната или изменението на определени разпоредби от полския закон за съдебната власт². От друга страна, наскоро,

² Определение на заместник-председателя на Съда от 6 октомври 2021 г., Полша/Комисия, C-204/21 R, EU:C:2021:834.

както знаете, се прие и т. нар. conditionality regulation³, на български преводът е ужасен - общ режим на обвързаност с условия за защита на бюджета на Европейския съюз. По предложение на Европейската комисия, Съветът може да спре европейското финансиране при установено подкопаване на върховенството на правото в дадена държава членка⁴. Затварям скобата.

Няколко примера от практиката на Съда на Европейския съюз за това, което аз наричам фасадна независимост.

Първият пример касае една от мерките на съдебната реформа в Полша. Става дума за намаляването на пенсионната възраст на съдиите, най-вече във Върховния съд, от 70 години на 65 години. Съдът ясно каза, че правото на Европейския съюз, като такова, не регламентира възрастта на пенсиониране, стига то да не е дискриминационно. В случая, обаче, контекстът на цялата съдебна реформа ясно показваше, че целта ѝ беше да се отстранят голяма част от съдиите във Върховния съд от Полша и да бъдат заменени с новоназначени съдии, които са по-удобни за политическата власт там.⁵

Друг пример касаещ състава на Висшия съдебен съвет⁶. Отново много интересен пример от Полша. Част от съдебната реформа предвиди нов начин за съставяне на Висшия съдебен съвет, при който, забележете, 23 от 25-те членове на ВСС в Полша бяха избирани от Народното събрание. Съдът ясно подчерта, цитирам, че *„обстоятелството, че орган като Висшия съдебен съвет е съставен преобладаващо от членове избрани от законодателната власт, само по себе си не може да породя съмнение относно независимостта на съдиите“*. Отново, на пръв поглед, само по себе си, не намираме проблем. Въпреки това, Съдът подчерта, че тук става дума за координирани мерки, цяла система от координирани мерки, в които от една страна - и ето я връзката между отделните разпоредби - върховните съдии се пенсионираат преждевременно, от друга страна, едновременно с това, мандатът на Висшия съдебен съвет се прекратява предсрочно, избират се нови членове по тази нова процедура, в която 23 от 25-те членове на Висшия съдебен съвет са назначени от законодателната власт. Плюс това се създава нова дисциплинарна колегия във Върховния съд, която да води дисциплинарни производства

³ Регламент (ЕС, Евратом) 2020/2092 на Европейския парламент и на Съвета от 16 декември 2020 година относно общ режим на обвързаност с условия за защита на бюджета на Съюза (ОВ L 433I, 2020 г., стр. 1 и поправка в ОВ L 373, 2021 г., стр. 94).

⁴ Решения от 16 февруари 2022 г., Унгария/Парламент и Съвет, C-156/21, EU:C:2022:97 и от 16 февруари 2022 г., Унгария/Парламент и Съвет, C-156/21, EU:C:2022:97.

⁵ Решение от 24 юни 2019 г., Комисия/Полша (Независимост на Върховния съд), C-619/18, EU:C:2019:531. Вж. също решение от 19 ноември 2019 г., А. К. и др. (Независимост на дисциплинарната колегия на Върховния съд), C-585/18, C-624/18 и C-625/18, EU:C:2019:982.

⁶ Решение от 15 юли 2021 г., Комисия/Полша (Дисциплинарен режим на съдиите), C-791/19, EU:C:2021:596.

срещу останалите „непослушни“ съдии. Всичко това взето заедно вече наистина е проблем с правовата държава.

Няколко думи, знам, че има доста голям интерес, към висящото дело пред Съда на Европейския съюз, което касае факта, че членовете на Инспектората към Висшия съдебен съвет продължават да изпълняват функциите си след изтичане на мандата му. Става дума за съединени дела С-313/23, С-316/23 и С-332/23. Делото е висящо, но излязоха заключенията на генералния адвокат РИКАМЅЕ през октомври месец миналата година, така че аз няма да го коментирам, тъй като делото е висящо. Само ще подчертая, отново, примерът за фасадната независимост. Според генералния адвокат, фактът, че Инспекторатът продължава да изпълнява функциите си след изтичането на мандата му, сам по себе си, не противоречи на принципа на правовата държава, тъй като, ако е продиктувано от обществен интерес, ако цели континуитет, последователност на даден орган няма противоречие с правовата държава. Но генералният адвокат продължава. Ако се вземе този факт в съвкупност с други факти, тогава може да има проблем, а именно, - цитирам заключението на генералния адвокат - факта, че членовете на Инспектората не могат да бъдат избирани за два поредни мандата. Междувременно, доколкото разбирам тази разпоредба в Конституцията е променена и вече е възможно избиране за два поредни мандата, но запитването беше отправено преди тази промяна, която, ако не греша, беше одобрена от Конституционния съд. Както и, това за мен е много важен елемент, липсата на механизъм за деблокиране на процеса на обновяване на състава на Инспектората. И на този елемент ще се върна след секунда, ако ми позволите.

Така че, изводът какъв е? Аз мисля, че ние сме доста големи майстори на това в България. Като цяло ми се струва, това е моето лично мнение, че правилата или по-голямата част от правилата за устройството на съдебната система и в частност на съда, включително на Висшия съдебен съвет, сами по себе не са проблематични. Това е мое лично мнение. Проблемът отново е във фасадната независимост. В това, че съществуват ред механизми, както знаем, за косвено и непряко влияние, нерегламентирано влияние върху органите на съдебната власт. И Съдът на Европейския съюз е наясно с това. Заради това, подчертавам, взима под внимание не само разпоредбата, така както тя е формулирана, а и начинът, по който тя се прилага в нейния политически и икономически контекст. И това го подчертавам с много дебела черта.

Няколко лични разсъждения, ако ми позволите, знам, че времето напредна, като сега вече ще говоря в лично качество. Искам всички да се замислим защо полската съдебна реформа не успя. Защо тя не успя? Моето лично мнение е, че тя не успя, защото полските съди устояха на опитите за овладяване на съда, разбира се с решителната подкрепа и намеса на Съда на Европейския съюз. Всъщност самите полски съдии бяха в основата на повечето преюдициални запитвания до Съда на Европейския съюз по тази тема. И аз се питам, нашата

българска съдебна система и по-конкретно българските съдии, имаме ли тази живителна сила и този морален и интелектуален кураж да устоим на натиска? За мен това е ключовият въпрос и нека да се замислим по него.

На второ място, струва ми се, че след решението на Конституционния съд едва ли в момента има воля или дори едва ли е подходящо да търсим нови радикални конституционни промени. Това е моето лично мнение. Въпреки това, има няколко неща, които може би може да се направят доста лесно, стига да има воля за това. Първо, много се говори напоследък за това, че видите ли, проблемът с попълването на парламентарната квота във Висшия съдебен съвет се състои в мнозинството от две-трети, което било непреодолимо и това било едва ли не проблемът. Аз лично не съм съгласен с това. Идеята на конституционната промяна през 2015 г. беше да се изберат за членове на парламентарната квота на ВСС юристи с безспорни, нравствени, професионални качества, така че никоя парламентарната група да няма възражение по тези кандидатури - от сорта, примерно, на някой като проф. Живко Сталев.

Само тук сред нас има толкова много прекрасни юристи с безспорни, нравствени и морални качества. Толкова ли е трудно да намерим такива хора, с които наистина веднага да имаме две-трети мнозинство в Народното събрание? Толкова ли е трудно? Проблемът не е в двете трети, проблемът е, че ние не успяваме да спазим волята на конституционния законодател. Какво стана с тези две-трети? Политическите партии почнаха да си делят две на теб, три на мен, за да станат 160 гласа. Не това беше идеята на конституционния законодател. Прочетете мотивите през 2015 г. Срамота е...

Казах, че много е важно да се замислим за механизъм за деблокиране. В момента такъв механизъм за деблокиране няма. Просто няколко идеи за размисъл. Пак, лично мои идеи, надявам се никого да не скандализирам. Би било добра идея, за да може в бъдеще да предотвратим или да намалим риска от такова блокиране, най-вече в Народното събрание, да помислим за частично подновяване на състава на ВСС на всеки, да речем, 2-3 години, частично подновяване, по примера на Конституционния съд. Така рискът за блокиране, според мен, доста ще намалее. Той няма да се изключи, но ще намалее.

На трето място, според мен трябва да се вземат мерки, възможно най-бързо, ако е необходимо и по законодателен ред, за обезпечаване на прекия избор от съдиите на членовете на ВСС, така че да няма и капка съмнение за честността и тайната на вота. Не мисля, че е особено трудно да се направи това, стига да има воля.

И няколко последни разсъждения. Аз лично, но това вече евентуално ще изисква промяна на Конституцията, за която, както казах в момента, може би не е най-подходящият момент, но все пак да ги споделя с вас, не съм привърженик на капсулирането на съдебната система. Знам, че много се говори за това, съдийската квота да има преимущество. Конституционният съд казва, че няма проблем с това само по себе си. Аз не съм

привърженик на такова капсулиране. В крайна сметка съдебната система е тук да служи на обществото. Тя не е и не трябва да бъде самодостатъчна. И по примера на други държави членки, и от сравнителноправна гледна точка, аз съм привърженик за това да мислим евентуално, в един бъдещ съдебен съвет, след години, защо да няма една малка квота, дори символична, няколко членове избирани, например от академичния състав на водещи юридически факултети в България, или на всички юридически факултети. Има механизми, това се прави в някои държави членки. Защо да няма и няколко членове, отново, символична квота - един, двама, няма значение - излъчени от българската адвокатура, с някакъв механизъм за избягване на конфликт на интереси? Адвокатурата също участва в правораздаването. Имаме такива примери в Белгия, Франция, Финландия, Хърватия и т.н.

Но най-вече, още днес, можем да започнем да си подреждаме съдебната система, стига да намерим воля за това. Ние сме малка държава, малко юридическо общество. Толкова прекрасни хора, прекрасни юристи, прекрасни съдии имаме. Не е проблемът толкова в нормите, а в човешкия фактор.

Благодаря за вниманието!

Теодора Георгиева, Европейски прокурор

Благодаря, уважаеми колеги, благодаря, за голямата чест да бъда в компанията на изключително утвърдени специалисти. Виждам преподаватели в университета, преподаватели от практиката, колеги, приятели. Ще започна с това, че не бих се наела да правя анализ и снимка на прокуратурата. Ще взема повод от колегата, съдия Корнезов, смятам, че като юридическа общност е нормално ние да имаме различия, но може би в името на общата цел да имаме ефективно правосъдие и висока оценка от страна на гражданите на нашата дейност, да търсим допирните точки и да търсим дискусиата, и диалога.

В тази връзка ми се струва, че аз не мога да избягам от темата, която вълнува колегите, прокурорите, следователи и разследващи, както в България, така и на ниво Европейска прокуратура за промени в законодателството, макар и че изрично бях помолена да се фокусирам върху практическите измерения на нашата дейност. Все още смятаме, че има нужда от законодателни промени и това не е моя теза, а това е теза, която от много години колегите застъпват. Аз съм работила с двама от предишните министри на правосъдието. Работили сме по темата за промените в наказателния кодекс и ще ви давам един пример.

По разследване на наши колеги от държава членка на Европейския съюз, постъпи искане за изпълнение на асистираща мярка, по член 31 от регламента. Това е мярка, при която прокурорът от съответната държава възлага на прокурора от друга държава членка да изпълни определени процесуалноследствени действия директно, без способите на молбата за правна помощ. Това е бързо, ефикасно, изключително продуктивно средство за взаимодействие между органите на досъдебното производство, при разкриването на престъпления, които засягат финансовите интереси на Европейския съюз.

Казвате, колеги, обаче, че в България митническата измама не е престъпление. Тя е уредена като административно нарушение. Митническата измама е такова деяние, при което се подават неверни данни относно произхода на стоката, нейното количество или качество и се избягва изцяло или частично заплащането на митнически сборове. Това съвсем не е безобидно правонарушение. То води както до нанасяне на вреди на фиска, така и до изкривяване на свободния пазар, свободната конкуренция и на практика ние не можем да въздействаме на тези процеси със средствата на наказателното производство. Мисля, че това е тема, която е разисквана може би преди 15-20 години в България, но до момента не е намерила своето разрешение. Трябва да посочим също че, все пак, България е външна граница на Европейския съюз и невъзможността ние да асистираме на колегите по техните наказателни производства създава трудности, които не могат да бъдат преодолен по друг начин освен чрез законодателни промени.

Другата голяма тема, по която също смятаме, че от гледна точка на производствата, които наблюдаваме, по която смятаме, че Директивата за борба с измамите, засягащи финансовите интереси на Европейския съюз, не е напълно имплементирана или не са предприети съответните необходими законодателни мерки, е наказателната отговорност на юридическите лица. Аз ще избегна сега да повдигам темата, дали юридическите лица могат да носят наказателната отговорност. Това е един теоретико-практически спор, който има своите противници и своите привърженици сред най-изтъкнатите представители на академичните среди и практиката. Факт е обаче, че Директивата изисква държавите членки да възприемат пропорционални възпиращи мерки по отношение на престъпленията, извършвани от юридическите лица, включително и наказателна отговорност. Този проблем, мисля, че чисто практически би могъл да се уреди чрез възприемането на административна наказателна отговорност в Наказателния кодекс, каквато отговорност така или иначе съществува.

Възможните мерки в тази връзка, ще Ви кажа защо те са важни, като изключим, лишаване право да се ползва от държавно подпомагане и помощи, лишаване на право на търговска дейност, поставяне под съдебен надзор или съдебна ликвидация, това са мерки и в Директивата, за която споменах. Има една хубава възможност, тя е временно и постоянно изключване от тръжни процедури за възлагане на обществени поръчки. В хода на нашите разследвания ние непрекъснато се натъкваме на едни и същи търговски дружества. Според тях това е по-скоро агресивна търговска практика да участват във всички обществени поръчки над определен праг или стойност. Според нас е в голяма степен измама. Участват в обществени поръчки, за които те нямат нито професионалния капацитет, нито опита, нито възможността да ги изпълнят. Изискванията за професионален опит и за минали участия в подобни проекти, те заобикалят чрез участието в консорциуми, в които консорциуми доста свободно и лесно се привличат дружества, които предоставят истински или неистински сертификати за извършвани подобни действия. В резултат, на което печелят обществени поръчки за милиони, а понякога и за стотици милиони левове.

Няма да е преувеличено, ако кажа, че само по делата, които ние гледаме, общият размер на щетите надвишава половин милиард. Проблемът тук с липсата на отговорност за такива обществени юридически лица е голям, защото често пъти те казват в бъдещ момент, че ще се откажат от по-нататъшно участие в поръчките и не носят отговорност за това. Манипулирането на обществените поръчки е голям проблем, за който, както казах, ние последните 4 години сме водили дискусии с Министерство на правосъдието. Имало е такива работни групи, в които сме канили колеги съдии по наказателно право, колеги прокурори, следователи. Не се стига до влизането на тези текстове в зала. Даже мисля, че няма особено голяма дискусия по този въпрос.

Манипулирането на обществените поръчки виждаме и при обявяването на цените. Това е изключително лесно да се заобиколи като изискване за най-ниската цена. Обикновено двама участници в консорциум се сговарят този, който печели с най-ниската цена, се отказва да сключи договор. По ЗОП това е абсолютно законна възможност, няма никакъв проблем. И договор се сключва със следващия участник, при когото цената е в пъти по-голяма.

Това също изкривява лоялната и свободна конкуренция и свободния пазар, защото участници, които биха се включили на тази пазарна цена и които са реално способни да осъществят поръчката, се отказват и не взимат участие. Резултатът е много загубен ресурс, много присвоени средства, трудности при доказването.

Ние имаме един много хубав текст за подаването на неверни данни с оглед получаване на средства от европейските фондове. Факт е, че този текст е работещ, но в същото време отчитаме, че в много аспекти не можем активно да подведем виновните лица под наказателна отговорност. Казвам това не като оправдание за прокуратурата, а в светлината на необходимостта от изясняване на всички пречки и спънки, за да можем това, което каза господин Президентът в началото на днешното събитие. Да видим действителни резултати в битката с корупцията, защото корупцията не е само разнасянето на пари в сак. Това е упражняването на влияние, търговия с влияние, разменяне на услуги, включително натиск. Ние имаме няколко случая на свидетели, които бяха уволнени от държавни служби, поради това, че съдействаха на разследването. Последното, което бих искала да кажа е, че ние работим в съдебна система. Тя затова е система, защото сме свързани.

За да има едно дело успешен край, трябва да имаме разследващи, трябва да имаме независим и смел прокурор и трябва да имаме независими и смели съдии. В този смисъл искам да кажа, че способите за влияние върху прокурорите не са по-различни от тези върху съдиите. Дали ще са различни по вид производства, дали ще са други способности за натиск.

Те в крайна сметка са едни и същи и тези така уродливи явления в съдебната система трябва да бъдат разкрити докрай и съответно да бъде понесена отговорност за това нещо. А ние зависим също и от разследващите органи. Не искам да прехвърлям върху тях, т.е. да правя някаква критика, но е факт и взимам повод от речта на председателя на ВКС съдия Захарова за неизпълнението на съдебните решения и прокурорските разпореждания. Факт е, че това се случва.

Ние имахме такъв случай, в който обвинителният акт и разследването беше проведено, завършено, не благодарение, а въпреки усилията на органите на МВР, които отказваха да изпълнят съдебно разпореждане. Съответно става въпрос за процесуално действие, претърсване и изземване на адрес. Самопровериха се по наш сигнал, констатираха, че няма

извършено нарушение и с това случаят за тях приключи. Въпреки това, ние приключихме разследването и го внесохме в съда.

И накрая, за да завърша на така по-оптимистична нотка, изключително хубаво е, че има такива форуми, на които можем да се чуем, да изговорим проблемите, които съществуват и надявам се да намерим решението.

Благодаря ви!

Проф. Екатерина Михайлова, Нов Български Университет

Квалифицирани мнозинства за избор на ВСС и на Инспектората към ВСС

Какъв е проблемът с трудността на избор на членове на ВСС и на Инспекторат към ВСС?

Първоначалният текст на Конституцията предвижда квотата на ВСС, която се избира от НС, да е с обикновено мнозинство от народните представители. През 2007 година Конституцията бе променена и се създаде нов орган - Инспекторат към ВСС, който се избира от НС с мнозинство от две трети от народните представители за срок от пет години - изм. и доп., бр. 12 от 06.02.2007 г. – чл.132 а.

Още тогава някои от народните представители възразяват срещу решението този нов орган да се избира с квалифицирано мнозинство. Аргументите им за това можем да прочетем в стенограмата от обсъжданията на проекта на Закон за изменение и допълнение на Конституцията на Република България:

Аз съм един от тези народни представители и тук ще се самоцитирам: „...Искам да отбележа, че единственият орган по българската Конституция, който ще се избира с мнозинство две трети, се явява този инспекторат към Висшия съдебен съвет. Веднага искам да заявя, че аз съм привърженик на избор на Висш съдебен съвет от квота от парламент, както и на Конституционен съд с квалифицирано мнозинство - повече от обикновеното, но веднага възниква въпросът: след като Конституционният съд и Висшият съдебен съвет се избират с обикновено мнозинство, какво правим? Какъв е този суперорган, който избираме, след като ще бъде с две трети избор от парламента? Веднага този орган се поставя в една свършено друга категория, колкото и да се говори, че Висшият съдебен съвет управлява, а този инспекторат само наблюдава. Начинът, по който се избира, говори за нещо свършено друго.“

При обсъждането на второ четене: ДВЕСТА И ДЕСЕТО ЗАСЕДАНИЕ София, петък, 26 януари 2007 г. ДИМИТЪР АБАДЖИЕВ (независим): „...От управляващото мнозинство пропускате да кажете, че когато става дума за въвеждане на Инспекторат към Висшия съдебен съвет, става дума за идеята този Инспекторат да се избира именно от Народното събрание и то с квалифицирано мнозинство, което в момента е политическо. Това е не само най-обсъжданата идея, но и най-абсурдната, защото това е най-яркият израз на желанието да се постави Инспектората под политическа зависимост. Имам чувството, че зад това око на гражданското общество, за което говореше господин Местан преди малко, ще се отразяват инициалите на БСП, НДСВ и ДПС, защото този Инспекторат ще бъде избран именно с такова политическо мнозинство.“

Аргументите на управляващите: ГЕОРГИ БЛИЗНАШКИ (КБ): „Така че аз ви призовавам сега, когато се намираме в една напреднала фаза на нашата работа, да дадем мощна подкрепа за тази институция. Двете трети мнозинство не би трябвало да внася чак такова безпокойство, защото те имат и обратен смисъл. Това предполага едно много

широко съгласие и то не само в рамките на управляващата тройна коалиция. Защото възможни са, съвсем естествено, различия и разногласия вътре в управляващото мнозинство. То не е чисто политическо мнозинство, когато става дума за персонални решения, които ще се обсъждат публично.,,

Тук е редно да се отбележи, че проблеми при формирането на мнозинство от 2/3 НС среща още при първия избор на членове на Инспектората.

През 2015 г. се прави ново изменение и допълнение на Конституцията. Между първото и второ гласуване на изменителния закон се приема с квалифицирано мнозинство от две трети от всички народни представители да се извършва избор на парламентарната квота на ВСС - чл. 130, ал.3. Идеята е мнозинството от две трети от всички народни представители да принуди парламента да търси по-широка подкрепа за кандидатите за ВСС, т.е. предполага се това да са лица с висок професионален и обществен авторитет.

Резултатът от извършените промени в основния закон го знаем всички – и двата органа работят с членове, които са с изтекли мандати. Така се нарушава смисълът на 5 годишния срок, предвиден в Конституцията и въобще *защо е необходимо да има срокове, в които едни или други органи осъществяват своята дейност*. Тук няма да се спирам на въпроса дали членовете на тези органи могат пълноценно да осъществяват дейността си (тема на бурни политически дебати, закони, питания към КС). Но считам, че е очевидно, че това е системен и много порочен проблем, който трябва да бъде преодолян и продължаването на дейността на тези органи с членове в тях с изтекли мандати противоречи на логиката въобще на съществуването на мандати за определени органи.

Съразмерно ли е това мнозинство, което е прието в Конституцията? Нека видим къде другаде е предвидено две трети от всички народни представители - 160 да вземат решения:

- решение за изменение на Конституцията, т.н. „спадащо мнозинство“ - чл. 155, ал. 2;
- решение за избиране на Велико народно събрание - чл. 160, ал. 1 от КРБ;
- решение по внесените проекти във Велико народно събрание - чл. 161;
- закон за ратифициране на международен договор, даващ право на чужденци и чуждестранни юридически лица да придобиват собственост върху земя в България - чл. 22, ал. 3;
- ратифициране на международен договор, който предоставя на Европейския съюз правомощия, произтичащи от Конституцията - чл. 85, ал. 2;
- Обвинение срещу президента и вицепрезидента се повдига по предложение най-малко на една четвърт от народните представители и се поддържа от Народното събрание, ако повече от две трети от народните представители са гласували за това - чл. 103, ал. 1 и 2.

Очевиден е изводът, който може да се направи, че това решение – квалифицирано мнозинство за избор на тези органи, не е балансирано с останалите разпоредби на

Конституцията, особено с тези, които са за избор на други органи от НС – правителство, Конституционен съд, БНБ, Сметна палата и др.

Как да се реши проблемът –

Един възможен отговор се дава в доклада на **Венецианска комисия от 2023 г.** Там се предлага да се осигурят антиблокиращи механизми за ситуации, в които Народното събрание не може да постигне мнозинство от 2/3 от гласовете за избор на членове на ВСС. Примери за това има в Гърция и Албания във връзка с избора на президент. Друг отговор е, да се възстанови решението, при което изборът става с обикновено мнозинство.

Народните представители следва при едно бъдещо изменение и допълнение на Конституцията да приложат принципа за оценка на въздействие при този възникнал проблем.

Следва да се отбележи, че се оказва, че има проблем сред народното представителство относно разбирането им по принцип за мнозинствата, с които се вземат решенията от НС. Това е видно от последното изменение и допълнение на основния закон.

Според **чл. 81. (2)** Народното събрание приема законите и другите актове с мнозинство повече от половината от присъстващите народни представители, освен когато Конституцията изисква друго мнозинство.

С изменението и допълнението на основния закон през 2023 г. се прие - **Чл. 91б.** (Нов - ДВ, бр. 106 от 2023 г.; обявен за противоконституционен с РКС № 13 от 2024 г. - ДВ, бр. 66 от 2024 г.) - (2) Решенията за избор се приемат с мнозинство две трети от всички народни представители, когато това е предвидено със закон.

Доколкото обсъжданият текст в чл. 91б не съдържа стандарт за приложимост на въвежданото с него изискване (за необходимото мнозинство при упражняване на конститутивната компетентност на Народното събрание), след промяната в неговата редакция, въведена с §5 ЗИД на Конституцията, се създава възможност за паралелен режим на реда за формиране на „основни демократични конституционни институции“ според волята на парламента като учредена власт – текущо, преходно политическо мнозинство. Това е правна възможност, каквато създателите на Конституцията не са предвидили и която е извън компетентността на Народно събрание да предостави на себе си чрез промяна в Основния закон по реда на чл. 155 във връзка с чл. 153 от Конституцията – формирането на основните конституционни органи следва ред, установен единствено на конституционно ниво. Поражда се и съществен риск за правната сигурност като измерение на принципа на правовата държава, тъй като никоя легислатура не би могла да обвърже със своите законодателни разрешения която и да било следваща.

Проф. Янаки Стоилов, съдия в Конституционния съд на РБ

Госпожи и господа, мисля, че темата продължава да бъде актуална. Аз ще избегна изкушението, провокирано от изказването на проф. Михайлова, да продължа с примерите, които са относими към конституционните мнозинства, но мога до голяма степен да потвърдя това, което каза.

Първият въпрос, който си задавам, че има известна промяна във формулировката на темата, че вече не говорим за съдебна реформа, а за посоката на съдебната власт. Може би най-простото обяснение, без да се впускам в прекалена семантика, е изхвърлянето на този разговор за нескончаемите реформи на съдебната власт, която продължава да е изправена почти пред същите проблеми, независимо от множеството стъпки, предприемани във времето. Така или иначе, според мен, е необходима промяна на подхода. Още една уговорка правя. Тук не съм като представител на Конституционния съд. Моите виждания са се формирали в годините, включително и в тези няколко месеца, когато непосредствено се занимавах с тези проблеми. Времето, като че ли затвърждава това, че ние трябва да поставим водещите ориентири и задачи. Разсъждавам с оглед на сега действащата Конституция. Остава разговора каква би могла да бъде уредбата на конституционно ниво в някакво бъдеще. Тези водещи ориентири и задачи, според мен, ясно трябва да бъдат назовани, тъй като те са целите, съгласно които ние трябва да измерваме, до колкото е възможно, постиганите резултати извън многото приказки, извън многото законодателни управленски инициативи. Това са независимо, предвидимо и своевременно правосъдие. Не употребявам умишлено думата „справедливо“, защото когато кажем, че нещо е „справедливо“ или не, винаги се налага да го дообясняваме, тъй като това е най-високата абстракция, в която стоят различни елементи. Ако ние наистина постигаме независимост, предвидимост и своевременно правосъдие, значи сме решили основните проблеми, пред които сме изправени. Другото, за което днес не стана дума, но мисля, че се подразбира или поне трябва винаги да бъде включено на същото ниво на нашето внимание, е административното и гражданското правосъдие, които не са по-малко важни, а дори съставляват по-голям дял от наказателното. Те всички са важни за доверието в съдебната власт и особено за състоянието на инвестиционния климат в страната. Един въпрос поставям пред скоби и ще завърша моето кратко изказване с поставяне на няколко въпроса, които смятам, че са важни и в по-голямата част дискусии.

Първият, да го нарека супер въпрос, мисля той беше засегнат и от редица изказвания и в двата панела, това е системата за подбор и кариерно развитие на магистратите. Те, разбира се, включват професионална подготовка, опит и личностни качества. Обръщам внимание на нещо, което като че ли е подценявано, това е моето впечатление в работата на

висшите съдебни съвети, след като един човек вече е заел длъжността на магистрат и особено на съдия, притежава ли той в хода на своята работа необходимия характер, за да бъде такъв. Само един пример ще дам на вниманието на членовете на Висшия съдебен съвет. Нещо, като не влизам в детайли, тъй като не е редно. Смятат ли за нормално, когато по едно чувствително дело всички съдии от един съд си направят отвод, защото може би щели да бъдат заподозрени в някакво пристрастие и предубеденост и т.н. Делото се внася в същия по степен по местната подсъдност друг съд. Тогава да променим подсъдността, че делата не се гледат по местонахождението на ответника и на обвиняемия, а в най-отдалечения съд, което би гарантирало най-голяма независимост. И утре тези хора, като дойдат да бъдат оценявани на каква кариерна позиция да застанат, тези въпроси ще бъдат ли поставени? Ето ви едни, според мен, ключови въпроси, преди постоянно да витаем в квотите на ВСС в други неща, защото професията на съдията изисква, освен познание, правилно съдия Захарова казва, че може да се компенсира или да се допълни професионалната подготовка, дисциплинарните качества, но ако липсва характерът на магистрат или ако той не е изграден в първите години на неговата работа, нищо от останалото няма особено значение. И този разговор, според мен, трябва да започне, защото досега се говори за съдебната реформа като някаква технология, а не като тези и нормативно установени стандарти, които трябва да навлязат в една дълбочина, която да гарантира съответните резултати.

И нека сега да поставя отделните въпроси, на които да се даде отговор, казвам, преди да се пишат законопроекта. Провеждането на една политика не е това да се скалпят поредица от текстове, ако изведеш 10 основни въпроса и намериш отговора или оставиш поне два варианта за решение, тогава можеш да пишеш много текстове на закони. А ние преписваме предимно старите закони с нови редакции и казваме, че нещо се реформира. Освен това, имайте предвид, и това от собствен опит мога да го кажа, за някои от по-младите се още, макар високопоставени съдии, че освен официални мотиви, много от законите имат неписани мотиви. Това са допълнителните цели, които техните автори или тези цели, които са различни и даже понякога противоположни на публично обявените, се преследват. Така че ние трябва да видим тези пластове така, както добрият шивач ще гледа не само лицето, но и хастара на дрехата, защото ако тя е грешно зашита, това ще промени и нейната фасада. Ето ви тези няколко въпроси - те не са изчерпателни, но за мен са стояли. Каква да бъде ролята на изпита за юридическа правоспособност? Смятам, че този изпит има своето място, но след като неговата трудност през годините се повишава, достатъчно ли е той да бъде само една предпоставка, за да се явиш на следващия изпит, било за магистрат или за адвокат? Една твърде неамбициозна задача.

Тук ви предлагам да разсъждаваме и по още един въпрос. До какво ниво да се сепарират отделните елементи на съдебната власт? И моето разбиране, което продължавам

да споделям, макар че разбирам и аргументи за обратно, нека съдиите да не бягат от това да бъдат в един орган с другите магистрати. Ако в този орган за управление на съдебната власт наистина има превес на съдиите, вие трябва да облагородявате и другите звена на съдебната власт. Защото опитът да се разделят отделните части на съдебната власт, води предимно до самовъзпроизвеждане на тези, които са във властта и никой от тях по отделно не повишава своето качество. Това са ми впечатленията от последните години. Там почват да действат други критерии, да не ги изброявам всички тук в залата ги знаят. Извън официалните и формалните критерии. Така че линията трябва да бъде за засилване на едно професионално и обществено начало и доминиране на съда при общо участие на отделните клонове на магистратурата.

Следващото е за кариерното развитие да зависи от комплексно тесни критерии, отнасящи се до професионалните и лични качества на магистратите. Вече го коментирах. Стана сума и за въпроса за командироването, че това трябва да бъде по изключение за кратки периоди, а не като един обходен път за вземане впоследствие на съответната позиция.

Друг въпрос е дали членовете на Висшия съдебен съвет да продължават, макар и с ограничено натоварване, да изпълняват функциите си на магистрати. Мисля, че сравняването на двата модела, които действаха, като че ли прави по-съпричастни членовете на ВСС, когато те не прекъсват изцяло контакта с тези, които представляват, разбира се, при отчитане на тяхното натоварване, за да не бъде участието им във ВСС само формално.

И, може би, последен в тази поредица засега въпрос. Целесъобразно ли е избирането от Народното събрание на членове на ВСС да са действащи магистрати? Вместо, може би, по-сложните конструкции да търсим квота за университетите, за други части - нали това е смисълът? Освен професионалната общност, която избира от своите среди, тези хора да бъдат носители на капацитет, но външен по отношение на съдебната система. Дори в един от съставите на ВСС бяха правени опити между някои от парламентарните групи да приемат такъв критерий, който не беше законово установен, но някои се оказаха по-хитри и го заобиколиха, което като че ли демотивира и другите да търсят подобен подход.

Набелязах тези въпроси, за да се види, че решаването на нито един от тях не е пречка в сегашния конституционен ред. Дали, кога и какви промени биха се правили в Конституцията, това е работа в момента на законодателите, на тези, които имат инициативата, включително и конституционно. Така че аз не навлизам в тази материя. Но целта ми е да посоча, че ние разполагаме с реални възможности да бъдат придвижени редица от въпросите и може би тук, за разлика от съдия Захарова, аз бих се позовал на онзи принцип, че делото на даещите се е в ръцете предимно на самите даещи се. Съгласен съм, че е необходима една цялостна обществена и институционална среда, за да се променя

положително съдебната власт. Но, уважаеми колеги, тук мисля, че повечето от нас може да се поставим в тази роля, не очаквайте особена помощ отвън.

Първо, магистратите трябва да доказват със своите актове и дейност, че те водят тази борба, че постигат частични резултати и мисля, че по-рано или по-късно ще започнат и отвън да се натрупват усилия, които подпомагат този процес. Самото доверие в съдебната власт не е толкова високо или не е толкова благородно отношението на тези, които се занимават с нея, за да си създадат комфорта за собствена и независима полза.

Благодаря!

Даниела Талева, специален прокурор

Първият проблем е бързината, с която бе създаден института, не са домислени логистичните проблеми – администрация, органи на МВР, с които да се работи, зависимостта на специалния прокурор от органите, които трябва да разследва. За да се избегнат тези проблеми, по мое мнение би трябвало фигурата на т.нар. специален прокурор да е постоянно действаща, с определен мандат разбира се, но трябва да има отделна администрация, да е настанен в отделна сграда или поне да не е на едно място с прокуратурата, да има създаден отделен модул в електронната система, който да не е свързан по никакъв начин със системата на прокуратурата. В момента има създаден такъв модул, но същевременно специалният прокурор няма достъп до данните от системата на прокуратурата, което затруднява и забавя работата. Такъв достъп би трябвало да има с оглед бързина на проверките и справките, които се извършват по отношение на вече постановени прокурорски актове.

Има проблем и със законовата регламентация по въпроса в кои случаи трябва да се конституира контролиращ прокурор, който да извърши проверка по прекратените ДП-та, които не са преминали през съдебен контрол – било, защото няма пострадало лице, което може да обжалва, било, защото имащата право на жалба страна не е упражнила правата си. Този проблем също е в резултат от бързината, с която беше приет механизмът. Законът е неясен до степен такава, че в НПК липсва разпоредбата, която се сочи, че предвижда условията и урежда случаите, при които трябва да се уведоми ВКС за необходимостта от назначаване на такъв контролиращ прокурор. Този въпрос е напълно неясен поради посочването на норма, която не съществува в закона. Касае се за чл.243а от НПК, който не съществува и би трябвало да се предприемат законодателни действия в тази насока.

В закона е предвидено органите на МВР, с които да работи прокурорът по чл.411а, ал.4 НПК, да се посочват от Министъра на вътрешните работи. Това, смятам че само по себе си, е предпоставка да бъде предопределен изхода от едно разследване, ако се презюмира недобросъвестност на съответния министър. По този въпрос следва сериозно да се помисли в случай, че бъдат предприети промени в института за разследване на главния прокурор и неговите заместници. Най-добре би било да се обособи отделна структура от състава на МВР – определен брой разследващи и оперативни работници, които да работят със специалния прокурор. По този начин би могло да се предотврати теч на информация, което е само в интерес на евентуално разследване.

Общественият интерес и завишените очакванията спрямо тази нова фигура, създадоха и продължават да създават допълнително напрежение. Медиите, различни граждански сдружения и съответно общественото мнение, което се формира под тяхно

въздействие, приемат априори, че ГП е престъпник и че специалният прокурор трябва от сутрин до вечер да дава интервюта и да информира обществото в детайли за дейността си. Нито един магистрат, натоварен с функции по разследване не бива изначално да приема, че дадено лице е извършило престъпление, преди да бъде проведено пълно и всеобхватно разследване, а докато не бъде постановена влязла в сила осъдителна присъда, никой не може да бъде третиран като виновен. За съжаление, в обществото се приема и се подхожда точно обратното – стъпва се на неофициална и непроверена по надлежния ред информация и се лепи етикет „виновен“. А когато разследването доведе до различен резултат, естествено е да се формира обществено недоволство. Не трябва обаче да се забравя, че дейността по разследване се извършва само от лица, които са юристи и отговарят на определени допълнителни критерии, предвидени в закон. Тенденцията, която трайно се установява в страната, да се решават делата в медийното пространство, е вредна за правосъдието. Не може всеки в публичното пространство и в мрежата да се прави на съдник.

По отношение на твърденията, лансирани все повече в публичното пространство, че механизмът за разследване на главния прокурор и заместниците му е „неработещ“, трябва да се каже, че работещ механизъм не означава непременно да бъде повдигнато обвинение на главния прокурор и да бъде отстранен от длъжност. Ако при всеки подаден сигнал първо се започне с отстраняване на главния прокурор или негов заместник от длъжност или пък с повдигане на обвинение, то тогава би се стигнало до положение, в което няма да има възможност да се назначи главен прокурор. Освен това идеята на законодателя е да има механизъм за контрол и провеждане на обективно разследване в случай на извършено престъпление от посочената категория лица, едва след което, ако има данни за системно неизпълнение на задълженията или за извършено престъпление, да се пристъпи към отстраняване от длъжност, съответно към повдигане на обвинение. Необходимо е да се каже и това, че не бива всяко недоволство на граждани от главния прокурор да се облича в твърдения за извършено от него престъпление, макар практиката да сочи точно на това. Тук вече е ролята на специалния прокурор, който трябва да прецени дали това недоволство наистина е породено от извършено от главния прокурор или негов заместник престъпление или се касае за неудовлетвореност от работата на системата като цяло. За да се даде отговор на подобен въпрос обаче, първо трябва да се извърши проверка или пък разследване и едва тогава да се правят изводи, които да почиват на конкретни материали и доказателства. Механизмът работи, защото главният прокурор и заместниците му са наясно, че подадените срещу тях сигнали се проверяват и при наличие на доказателства за извършено престъпление всеки от тях може да се озове в ролята на обвиняем или пък да бъде отстранен от длъжност, ако се установи наличието на обстоятелствата по чл.129, ал.3, т.5 от КРБ, т.е. в известна степен целта на закона е постигната.

По конституция сме правова държава и би трябвало правораздаването да се извършва от компетентните органи, безпристрастно. Обществените настроения не допринасят нито за правилното решаване на казусите, нито за безпристрастността на решаващия орган. Всичко това пречи на работата на съдебната система и специалният прокурор не е изключение. Не приемам практиката публично да се разкриват детайли от дадено разследване, за мен това не е редно, а е и вредно, защото обективното разследване се нуждае от тишина, а не от предварително разгласяване на събраните материали и на всяко предстоящо действие, което може да доведе само до опорочаване на доказателства, които предстои да бъдат събрани.

Обвинявана съм, че не давам изявления. Можете ли да си представите да започна да правя изявления преди още да започне процеса по събиране на доказателства – това ще доведе до порочност на самия процес по събиране на доказателствата, а и на самите доказателства. Дори смятам, че подаваните сигнали не бива публично да бъдат огласявани като съдържание и предмет, защото това дава възможност на евентуалните свидетели да се подготвят, да се укриват доказателства и т.н.

Аз съм съдия и знам, че актовете ми подлежат на проверка от съда. Преди да е извършена тази проверка не е в обществен интерес да се правят изявления за събраните доказателства, за това какво предстои да бъде извършено. Не смятам, че е редно и аз сама да обсъждам работата си, тъй като последната дума е на съда. В крайна сметка, той е органът, който ще каже дали разследването е пълно, дали е проведено обективно и дали са верни крайните изводи. Като съдия знам, че излишното говорене по медиите и предварителното настройване на обществото в една или друга насока, води единствено до затрудняване и затормозяване работата на съда, защото така се формират едни обществени очаквания, които може да не почиват на обективен прочит на доказателствата и това се е доказало във времето. Има редици случаи, в които прокуратурата изнася данни за извършено престъпление, прави собствен прочит на доказателствата, задържа лица и при разглеждане на МНО съдът констатира, че дори не е налице обосновано предположение. Не бих искала да изпадам в подобна нелепа ситуация, защото както вече казах, съдът има последната дума. Нещо повече, в едно разследване, в едно досъдебно производство, неминуемо се засягат права и интереси на лица, които не са обект на самото разследване и смятам, че е недопустима такава интервенция върху техните права, което е неизбежно при огласяване на детайли от самото разследване, респ. при публично обявяване на самите крайни актове от разследването.

Като прокурор по закон трябва да наблюдавам разследването, а не да го извършвам лично. В случая аз съм участвала лично във всяко действие по разследването, от както съм назначена на тази длъжност. Факт е, че не желяех да оставя нищо да се върши без моя надзор и това си е за моя сметка. До това мое решение и начин на работа доведоха изключително

завишените очаквания към новосъздадената фигура на прокурора за разследване на главния прокурор и неговите заместници. При по-голям обем от работа обаче, това може да доведе до резултат с отрицателен знак или да се окаже просто невъзможно.

Радомир Чолаков, бивш председател на Комисията по конституционни въпроси в 49то Народно събрание

Ако ми позволите няколко думи, в духа на откровения тон, за който бяхме призовани в началото и от г-н Президента и от другите говорещи. Колеги, понеже се знаем вече от толкова години и водим тази дискусия толкова години можем да си позволим в този кръг да бъдем малко по-откровени. За тези, които не знаят, аз бях председател на правната комисия в 48-я парламент, когато се приемаше механизма за разследване на главния прокурор и на Конституционната комисия в 49-я парламент, който направи шестата поправка на Конституцията. За последното своевременно се извиних, а получих и извинения. Съвестта ми донякъде е чиста, макар че, сигурно, можеше да се направи още, включително с помощта на този тук кръг хора, за да не се стига изобщо до шестата промяна в Конституцията, но така или иначе се стигна. Надявам се всички да си направили изводите, които и аз си направих. А те са, че, и то беше казано и от други говорители, шестата поправка на Конституцията се е направи без оценка на въздействието, за което говори проф. Михайлова. Трябва да Ви кажа, че бях изумен от това, че при положение, че 10 години, хайде от 2015 г., значи 7-8 години, се е говорило за ново изменение на Конституцията, ние започнахме да променяме Конституцията без да знаем какво променяме. Нямахме консенсус. Имаше консенсус, разбира се някакъв, че трябваше ВСС да се раздели на два отделни съвета, за което всички предупреждаваха, че ще противоречи на Конституцията и ще бъде грешка, както се и оказа грешка. Но наистина бях изумен защо толкова години общността не е стигнала до някакви общи решения, не е направена оценка за въздействие, ако щете в тези дискусийни кръгове, в които говорим сега, за да знаем какво правим. Същото между другото стана и с механизма за разследване на главния прокурор. Той беше вкаран като изискване в Плана за възстановяване на устойчивост, за да ни бъде наложен силово през Брюксел да го приемем, без да има концептуална готовност, заради което сега се натъкваме на тези проблеми, за които говори специалният прокурор.

Няма да влизам в констатации, защото констатациите сме ги правили милиони пъти, но бих искал да споделя с вас няколко извода, до които аз съм стигнал, независимо дали биха били приемливи или не. Първо, ще трябва да спрем да искаме да променяме Конституцията. Дефинитивно. Защото конституцията не ни е била виновна за нищо през цялото време. Ако ще се прави промяна на Конституцията още веднъж, последна, аз бих препоръчал тази промяна да бъде връщане на всички оригинални текстове. Защото ако забелязвате, всички проблеми, на които сега се натъкваме са проблеми на ревизиите на Конституцията, а не на основния конституционен текст, така, както е приет през 1991 г. Там и ВСС си е единен орган. Ние непрекъснато се лашкаме сега. Разделяме го на колегии. Аха, да го разделим на два съвета. Слава богу, че не го разделихме на два съвета. Хайде сега, ако може, де факто пак да го върнем в пленум. Нали го виждате това люшкане? Може би и от възрастта и от годините все по-често си мисля, че тези, които са били преди нас, не са

задължително по-глупави от нас. Напротив. Хората, които са писали Конституцията, са били с ума си. Нашите амбиции, нашето его, да кажем нова дума, ново слово, да видиш аз как сега ще променя Конституцията, защото аз това го наблюдавах в реално време. Его. То доведе до всички тези неудачи, с които се сблъскваме сега. Да се върнат оригиналните текстове на Конституцията, между другото, съм го говорил с хора от нас, от този наш кръг.

Впрочем, проблемът на всички реформи на съдебната система, не е съдът, не е прокуратурата. Проблемът е следствието. То е един критичен пункт, който е непрекъснат дразнител. Проблемът там започва от 2006 г., когато следствието е било подчинено на прокуратурата под влияние на външни консултанти, които са ни наложили някак си да го замърчаваме следствието, да го махнем, защото в техните правни системи нямало било следствие и те не знаели какво да правят с него. Давам го като тема за размисъл.

Та, значи, това е един от изводите, до които аз съм стигнал за себе си: оригиналните текстове на Конституцията си бяха супер, но ние започнахме да ги разваляме. Колкото пъти я пипаме, толкова пъти настъпваме мотиката, особено силно през 2015 г. И понеже явно не е било достатъчно, миналата година вече я настъпихме по такъв начин, че ни отнесе главите. Аз наистина се срамувам от това, което направихме миналата година, казвам го за пореден път. Защото не може юристи в парламента или където и да е другаде, да не знаят какво пише в Конституцията, да не могат да я тълкуват и да казват: „Абе, дай да я променим, пък ще видим дали ще е противоконституционно“. Значи юрист, който не може да чете и да тълкува Конституцията, извинявайте, няма право да участва в тази дискусия. „Не, ние ще наложим на Конституционния съд той да си промени практиката“. Ами ако не иска? Кои сме ние да налагаме на Конституционния съд да си промени практиката? Защо го искаме въобще? Защо ни стяга тясната дреха на Конституцията на Република България? Защото тя постави изисквания към човешкото качество. Понеже не можем, както каза проф. Стоилов, да отговорим на изискванията за човешко качество, ние променяме структурите. Няма да стане така.

Второто нещо, което искам да Ви кажа, което забелязах, беше, че всички говорят за независимостта на съда и за отчетността на прокуратурата. Аз бих искал, обаче, да поставя въпроса за независимостта на Инспектората. Направих си един лакмусов тест, признавам ви го откровенно. В шестата поправка, в проекта, по мое настояване, с което колегите се съгласиха, за което им благодаря, беше внесено изменение на члена за Инспектората. И моето предложение беше инспекторите, след приключване на мандата, да се пенсионират веднага. От всички органи, присъстващи на тази маса, в Конституционната комисия се получи яростно негативни становища срещу това предложение. За нищо друго нямаше такава реакция на общността, каквато срещу идеята инспекторите да се пенсионират веднага. И аз разбрах, че системата не е готова да допусне пълноценен Инспекторат. Вие виждате сега в проекта за изменение за закона за съдебната власт как в Инспектората

приоритетно трябва да се назначават съдии. И да си се върнат после при колегите, 5 години нещо да ги проверят, а после да си се върнат пак при тях.

Когато казах, че тези, които са били преди нас, не са били по-глупави, бяхме отворили законите на Царство България за устройство на съдилищата. Защото в старата българска литература няма нито един фейлетон за корумпиран съдия или за корумпиран прокурор. Няма. В законите на Царството, материята за Инспектората заема една трета от обема на закона. Една трета за надзора върху съдебната дейност. Ако се върнем към оригиналните конституционни текстове от 1991 г., Инспекторатът въобще не е в Конституцията, той е в Министерството на правосъдието.

Давам тези два аспекта като тема за размисъл и наистина, дайте този път дискусиата да ги водим толкова дълго, докато най-после стигнем до някакви общи решения, с които всички да сме съгласни. И да направим оценката за въздействието предварително, а не след това.

Благодаря!

Владимир Николов, председател на УС на Асоциацията на прокурорите в България

Благодаря за възможността да изразя позиция на българските прокурори на този форум. Действително, това е много ценно и е важно, че всички ние стоически удържахме около тази маса вече часове. Аз ще изкажа едно притеснение. Притеснението ми е, че ние горе-долу в този кръг се събираме винаги. И това, което си говорим, не се чува от хората, които вземат решения. А това са политическите власти, най-вече законодателите. Някак си, в последните минути, влязохме в политическа риторика. Ние, като магистрати, не искаме да участваме в подобно нещо. Аз само ще кажа едно нещо, като го казвам с болка, и мисля, че тук ще изразя и позицията на колегите съдии, прокурори и следователи. Генералният упрек, че съдебната власт или правосъдието на работи не е верен. Категорично не е верен. Защото аз лично и моите колеги, първо, не сме бухалки. Второ, да се negliжира трудът на всеки един български съдия, прокурор, следовател, който ежедневно, в огромно си мнозинство, решава делата качествено, правилно, по вътрешно убеждение и в съответствие с закона, не е реалистично. Това разрушава държавността и дава грешни сигнали на всички български граждани.

Аз, вярвам и го казвам напълно убедено, че в огромния брой случаи, в 99% от делата, хората, които работят с делата, правят необходимото. С което, обаче, не искам да кажа, че нямаме сериозни проблеми. Да, ние имаме сериозни проблеми, но ако искаме да ги решаваме, дайте да не обвиняваме генерално всички, да не обвиняваме съдебната система и да не рушим държавността. Това е моят генерален упрек. И тук се казаха много неща. Нямаме време за детайлите, очевидно, тъй като влязохме в по-генерални неща, към по-емоционални неща. Много неща можем да дискутираме.

Специално за прокуратурата. Да, насложено е някакво мнение, че в прокуратурата има кръгове за влияние, които се опитват да въздействат по нерегламентиран начин. Факт е, че видяхме такива. Ние не ги отричаме, трябва да ги преборим, трябва да решим този проблем. Но проблемът за независимостта е много сериозен. Дайте да видим къде е причината, къде е следствието. За да стане това нещо, аз благодаря на малкото представители на останалите власти, които останаха тук, защото за да го решим, на нас ни трябва просветено управление във всичките му части. На нас ни трябва наистина просветено законодателство, защото тук вярвам ще се съгласите, че конституционната реформа, може би изхождайки от идеалистични подбуди, от намерения, които всички споделяме, беше направена без реален дебат, беше направена на инат, беше направена с голяма доза некомпетентност. И това е факт.

И всички юристи, които с притеснение и болка това го казахме, бяхме negliжирани. Включително аз наистина споделям мнението, че хората, които са правили Конституцията, са били изключително далновидни и те са предвидили огромна част от проблемите, пред които ние се изправяме. И да, възможно е усъвършенстване. Това трябва да се прави не с месианство, а със смиреност, с къртовска работа и със умение да се изслушваме едни други и наистина да намерим консенсусните правилни решения за всички. Това е убеждението ми като прокурор, който работи и като гражданин. Не си мислете, че ние не искаме да работим по-спокойно, по-добре и да си вършим ежедневната работа. Напротив, ние го искаме, но това ще стане, когато всички власти осъзнаят своята отговорност. И спрем да посочваме едни виновници и всички работим заедно.

Господин Президента каза нещо много важно...той каза много важни неща, но това, което искам аз да кажа,...то беше споменато, може би и от проф. Стоилов, че при контакти с хора, очевидно от системата, стигнал до извода, че ние вътре сами не можем да се променим и е необходим някакъв много сериозен натиск и пресиране отвън. Аз ще застъпя другата тези – ние можем да усъвършенстваме нещата и нас не ни е необходим натиск, не ни е необходимо пресиране или нещо подобно. На нас ни е необходима подкрепа, разум и диалог. За да го направим заедно, иначе няма да се случат всички тези неща. И ще кажа още нещо, което е важно- благодаря на Биляна, че започна все пак позитивно. Тя каза, че много неща са направени през всички тези години и това е факт. Дайте да не се плюем и да казваме, че тук всичко е черно, системата не работи и някакви страхотии се случват. Да има много нелицеприятни неща, които стават и трябва да ги решим, но има прекрасни неща, които са направени. Системата се развива.

И ще кажа само две неща, за да не бъда многословен и ще приключа. Едно от нещата – конкурсното начало, първоначалните конкурси за младши магистрати. Практически в системата постоянно влизат млади, мотивирани, нахъсани колеги с невероятни знания. Ще кажа още нещо – Националният институт на правосъдието, който е огромно достижение и който се грижи постоянно да се повишава капацитетът. Да, ние трябва да работим за механизмите за интегритет, да, ние трябва да работим с всичко останало. Корупционният елемент може би е най-големият упрек към нас, той в голяма степен е заслужен и той е въпрос за наказателна политика на държавата.

Прокуратурата не може сама да реши този проблем и докато няма политическа воля, докато няма подходящо законодателство, докато няма усилия на изпълнителната власт- Министерството на вътрешните работи и останалите органи, които заедно да го правят, няма да имаме успехи. И трябва да си казваме истината в очите. Много се радвам на заявените неща, че нашето мнение ще бъде взето предвид. Дано да е така и дайте да го правим наистина разумно и с изслушване едни други.

Благодаря!

Биляна Гяурова-Вегертседер: Благодаря на господин Николов. Аз, така като отговор на последните няколко изказвания, мога съвсем отговорно да заявя, че ние заедно с професионалните организации през 2023 г. направихме единствената, мисля, по-сериозна дискусия за промените в Конституцията.

Владимир Николов: И едно нещо, което изпуснах, извинявам се, че ще се включа пак, провокиран от това. Да, ние застанахме заедно. Впрочем, за мен, вътрешно, най-големия проблем, който виждам, и моята най-голяма болка, и като представител на своята организация, е някак си изкуственото разделение и наслагване на напрежение между отделните съсловия. Защото ние уважаваме и се борим за независимостта на съда – това, което съдия Захарова каза - Да, това беше една от правилните промени в Конституцията, които ние подкрепихме и адмирираме. Но си мисля, че ние имаме много общи неща и когато отделните магистратски професии, отделните съсловия, дори включвам и адвокатурата, когато нас ни раздалечават, по този начин се намаляват имунните сили на системата, интегритетът спада и ние много по-трудно отделно и сами успяваме да устоим на всички вредни явления. Ние трябва да работим именно в тази посока. Това казвам като вътрешен проблем, който аз вярвам, че е на лице.

Извинявам се още един път за включването.

Благодаря!

Преслава Петкова, председател на УС на Камарата на следователите в България

Много кратка ще бъде действително. Към г-н Чолаков - надявам се, не мислите, че и към настоящия момент следствието е проблемът на съдебната система. Не мястото на следствието е проблем. Проблемът на следствието е, например отнетите правомощия за разследване на по-широк кръг дела. Това, че ни отнеха разследването на корупционни престъпления. Всичко се измести в изпълнителната власт. Това е Комисията за противодействие на корупцията. Знаете, вече почти една година ние не сме чули никакви резултати от тази комисия.

Но аз не приемам ние да сме изкупителна жертва и се надявам да има етичен тон. Достатъчно уважение ние имаме между съсловните организации. С уважение към съда, действително, текстът на чл. 117, ал. 2 от Конституцията беше не компромисен, а напротив, беше желан от нас. Действително съдът е основния носител на съдебната власт, а ние, следствието и прокуратурата сме част от съдебната система. Мисля, че съсловно ние нямаме никакви противоречия. Това, което е като политическо говорене, противодействие и противопоставяне между съсловните организации, за мен поне е леко изкуствено. И наистина не приемам да се хвърля кал върху прокуратурата. Тук се чу и следствието, че е проблемно къде трябва да е като място. Ние от 2009 г. сме част от прокуратурата.

Първоначално ние самите бяхме леко притеснени от това чисто административно и процесуално, да сме част от прокуратурата. Но това поне не се доказва като неудачен вариант. Процесуалните проблеми ни идват от това, че е остаряла нормативната уредба, НК не следва модерните тенденции. Говорихме с госпожа Теодора Георгиева по отношение престъпленията, които разследваме от компетентността на Европейската прокуратура. Там действително трябва да има много задълбочен анализ относно модернизирането и осъвременяването на законодателството и формализирането на наказателния процес да бъде премахнато. Това е нещо, което ние чуваме – *„Вие искате да се премахнете формализма, вие не искате да работите“*. Не, напротив. Ние искаме да работим и то ефективно, с резултати. И мислим, поне нашето мнение от Камарата на следователите в България, че с възлагането на повече правомощия на следователите, разследванията на тези престъпления, които са за най-тежките и най-важните за нашето лице пред обществото ни и пред Европа, следва да се извадят от изпълнителната власт. Защото мислим, че противодействието на корупцията, което сега е действително част от изпълнителната власт, не е удачно решение.

Последно изречение, тъй като съм започната с примера на Полша. Съдия Корнезов обърна фокуса от гледна точка на съдиите, но колегите от Полша-те не са и част от

Европейската прокуратура. Там тези процеси доста забавиха развитието на съдебната система. Пострадаха както съдиите, така и прокурорите. Те се обръщаха към нас /чуждестранните колеги/ с призив ние да предадем на възможно най-много хора информация, че там има проблеми.

Действително, тяхната система, колегите магистрати там успяха да се обединят и да излязат от тази ситуация. Действително, проблемът с дисциплинарния съвет, с ранното пенсиониране, на това обръщам внимание. На това беше обърнато внимание и от съдия Корнезов, но той не спомена, че главният прокурор там беше и министър на правосъдието. Това в прокуратурата беше голям проблем. Но този проблем дойде и за съдиите, тъй като главният прокурор, направи страшно много „поразии“, както на съдии, така и на прокурори.

Надявам се, наистина, тази дискусия да е една много добра основа, с уважение към съда и към прокуратурата, към адвокатите, към другите власти и към депутатите, разбира се. Мисля, че с общи усилия, с добър тон и етично отношение един към друг, ние можем да постигнем много, защото това е в интерес на всички, на обществото, на лицето ни пред Европа. Надявам се да имаме добър резултат.

Благодаря!

Атанас Атанасов, председател на УС на Съюза на съдиите в България

Благодаря на организаторите на тази дискусия. Съвсем накратко искам да маркирам някои проблеми, които мисля, че са свързани с въпроса „Оттук на къде е със съдебната власт?“.

Напоследък, в публичното пространство, включително и днес на този форум, виждам, че има стремеж за противопоставяне на въпросите дали съдебната реформа има нужда от укрепване на независимостта и авторитета на съдебната власт или на някакви промени, адресирани към ускоряване на бързината и опростяване на съдебния процес.

Аз не считам на първо място, че това са неща, които противоречат едно на друго, но искам да изразя позицията на моята организация – Съюза на съдиите в България, че винаги приоритет би следвало да бъде укрепване на независимостта и авторитета, защото ако те останат на нивото, на което са в момента, едно ускоряване на съдебния процес и опростяване на предвидените процесуални гаранции би довело до едно бързо и подвластно на други фактори, а не на тези, на които следва да служи, правосъдие. Друг е въпросът, че ако говорим за бързина на правосъдието, обективните данни, които може да намерим, например, в докладите на *Европейска комисия за ефективност на правосъдието (СЕРЕЈ)*, ясно се вижда, че ние изявен проблем с бързината на правосъдието нямаме. Ако все пак сметем, че има такива проблеми, преди да тръгнем да ускоряваме производството, трябва да видим и на какво се дължат, на кой стадий на съответния процес се намират и взети ли са мерки за преодоляване на това забавяне. Докладите на Инспектората за производствата за обезщетение за нарушаване на правото за разглеждане и решаване на делата в разумен срок могат да ни дадат достатъчно данни в тази насока.

Има ли нужда от реформа на структурата на управлението на съдебната власт? Ние считаме, че има. Няма как да се върнем до 1991 г. и да кажем, че там е идеалното решение, защото от 1991 г. до сега България стана член на Съвета на Европа, след това стана член на Европейския Съюз. Оттогава много се разви темата в тези организации какви трябва да са общите стандарти за осигуряване на независимостта на съда и същите явно не са спазени при настоящата уреда на съдебната власт.

Оттук накъде? Както отбеляза Биляна, ние се срещаме под егидата и координирана от тяхна страна с другите професионални магистратски общности, но при тези разговори стигнахме дотам, че за да вървим напред, трябва да се върнем назад. Всяка една от тези професионални общности трябва да прояви критичност към това, което съществува като проблеми във функционирането ни, в ръководството ни и да търсим решения. Ние, Съюза на съдиите и съдийската общност, сме упреквани за това, че някак си демонстрираме чувство

на безгрешност и искаме да стоим над другите. Мога да ви уверя това лесно може да се види в становищата на Съюза на съдиите, в активността на нашата организация, че тя в голямата си част е критична и критична към самите нас, към нашата система, към решенията, които взима Висшия съдебен съвет в последните години и неговата Съдийската колегия, към начина, по който се управлява съдебната система, към начина, по който се избират председатели на съдилища.

Искам да изкажа едно притеснение във връзка с внезапно стартираните вчера процедури по избиране на нови състави на Висшия съдебен съвет и Инспектората на ВСС, които бяха ускорени от Народното събрание. Не е ясно какво става с проекта за изменения за Закон за съдебната власт, който беше обявен за обществено обсъждане само месец назад от тогавашното Министерство на правосъдието.

Там е предвидено, конкретно за Инспектората, че голяма част от членовете му трябва да бъдат предлагани от органите на съдебната власт. Аз се надявах тук да има представител на Министерство на правосъдието, но не виждам такъв, за да зададем въпроса какво става с този проект и как той ще бъде съпоставен с тези стартирани процедури. Важно е не само формално да бъдат започнати и проведени такива процедури, но за да има някаква качествена разлика между членовете на Висшия съдебен съвет, които ще бъдат избирани от парламентарната квота, процесът по номинации, реално изслушване и начин на избиране, да бъде този път, подчинен на други правила. Не по-малко важен е въпросът за системата, чрез която ще бъдат избирани членовете на Висшия съдебен съвет от професионалната квота. И тук не става въпрос за неизяснените съмнения дали е бил отворен ресторантът в двата изборни дни през 2022 г., във Върховния административен съд, когато се избираше състав на Висшия съдебен съвет, но и констатираното в самия пленум на Висшия съдебен съвет няколко месеца след изборите, че не може повече да бъде използвана сегашната система за електронен избор, защото същата не съдържа достатъчно гаранции срещу манипулации и разкриване на тайната на квота.

В тези две години нищо не е направено за приемане на нова система, въпреки че нашата организация, алармирайки Европейската съдийска асоциация и Европейските магистрати за демокрация и свободи (*MEDEL*), се достигна до там, да имаме препоръки от тези организации за приемане на нова система.

Бих завършил с това, че въпреки пасивността на професионалната общност, която се дължи на системният натиск, който се оказва върху нея, на системните усилия да бъдат обезсмислени такива институти като съдийското самоуправление, мисля, че все още имаме сили да допринесем за това да осигурим правосъдието да е качествено и справедливо за гражданите.

Съдия Пенка Велинова, член на УС на Българска съдийска асоциация

Добър ден на всички. Благодаря за поканата! Харесва ми заглавието на темата, на която ме поканихте: „Оттук накъде със съдебната власт?“.

Аз по принцип съм практичен човек, който цял живот е работил и е решавал конкретни проблеми. Затова ми направи впечатление, че това, което се говори тук, включва толкова много теми – независимостта на съда, мястото на прокуратурата, дали да променим Конституцията, как е била променена, трябвало ли е, не е трябвало...Това са толкова различни теми, всяко от която има изключително много детайли и е абсолютно невъзможно в рамките на един такъв форум да се стигне до някакви конкретни решения. Аз лично чух някои интересни теми за промяна на Конституцията, но това са неща, които по принцип изискват много сериозно обмисляне, обсъждане, изготвяне на анализи, оценки за въздействие, мотиви...и то истински оценки за въздействие и мотиви. Затова не бих си позволила днес да дам някакво конкретно становище по всички тези неща, които се дадоха тук като предложения, в част от които наистина има рационални идеи.

Много ми хареса предходното изказване и най-вече това, че за да постигнем някакъв резултат в т. нар. съдебна реформа, ние, преди всичко, трябва да разделим отделните теми, да си поставим някакви конкретни цели. Но не конкретна цел от типа - *да повишим общественото доверие, защото не било високо в обществото...* а конкретни цели, които са свързани с конкретен проблем в правораздаването, в правоприлагането или в структурата на съдебната власт. Чисто рационално, да направим една оценка, как може това нещо да се промени и до какви резултати това нещо би довело. Да се провери в миналото, дали случайно не сме правили тези промени, защото ние непрекъснато се въртим като мишки в едно колело и повтаряме постоянно едни и същи неща, които веднъж ги въвеждаме, след това ги отричаме, след това пак ги въвеждаме, като че ли ще постигнем някакъв по-различен резултат.

Т.е. трябва да се разделят нещата в материите – наказателна, гражданска, административна, структура на съдебната власт. Да видим, къде всъщност са проблемите, които стоят пред нас, да си поставим някаква конкретна цел, да направим едно изследване, как това нещо може да се промени, да се допитаме до академичната общност, защото оттам могат да дойдат много свежи и добри идеи, до професионалните общности и да направим нещо чисто рационално, което във времето да можем да реализираме, с някакви реалистични времеви периоди.

В момента какво предстои пред нас? То същност не е пред нас, а пред политиците, при избор на Висшия съдебен съвет. Това, което чух тук като добри идеи е, защо да не опитат да разговарят и да привлекат юристи от академичната общност, адвокати, съдии и прокурори, които са с безспорен авторитет. Съответно да се опитат да се обединят около някакви кандидатури, заради техните професионални качества, заради името им в обществото. Това мисля, че е една чудесна цел, тъй като това положение в момента, в което Висшият съдебен съвет кара втори мандат, а Инспекторатът вече трети, наистина няма как да продължи и за напред.

Така че, накратко, това, което аз бих предложила, за момента е да се съсредоточат усилията в това да се организира избор на добри кандидати за Висшия съдебен съвет. Второ, действително да се положи началото на един сериозен, професионален и научен дебат за това какво и къде трябва да променим в съдебната власт, в структурата и в процесуалните и материалните закони.

И само да припомня, че има една стратегия по отношение на наказателното правосъдие, която преди години я обсъждахме в някакъв партньорски съвет, за която никой не каза една лоша дума, но при целия този законодателен ентусиазъм, аз не съм видяла нищо от тази стратегия. Така че ако може да се обърне внимание на стратегията за наказателно правосъдие, където всъщност е вложен огромен труд на научна общност, на магистратите и на юристите. Там наистина има неща, които са безценни. И адв. Доковска казва, че срокът ѝ изтича тази година.

Проф. Пенчо Пенев

Аз малко ще наруша поредността на изложението, която бях предварително скицирал и ще кажа, че основният проблем, според мен, на съдебната власт се корени в една лоша практика, която веднага, след приемане на Конституцията през 1991 г. се наложи при избора на ръководния орган на системата – избора на ВСС. Не съм съгласен с тезата на уважавания от мен г-н Чолаков, че първоначалната регулация на съдебната власт в Конституцията трябвало да се запази в автентичния ѝ вид. Не съм съгласен, въпреки че аз съм един от участниците в VII Велико Народно събрание, който подписа Конституцията. Тогава всички решихме, че най-големият гарант за независимостта на съдебната власт, трябва да бъде парламентът. Парламентът е висшият орган и той може най-добре да гарантира независимостта на съдебната власт - така си мислехме. Оказа се, че това не е съвсем вярно.

Както бащите основатели в Америка са казали, най-големият проблем на устройството на държавата е съдебната власт. Тя е най-деликатна, тя не е политическа и същевременно политическата част (законодателната и изпълнителната власт) винаги се стреми да има влияние по отношение на нея. Тя няма средства за защита и това я прави лесна плячка. Та, защо това добро намерение, което имахме във Великото народно събрание, не сработи? Не сработи, защото веднага стремежът за политическо влияние се оказа непреодолимо. Ние възложихме единадесет души да се избират от парламента. Прекалено много и всичките от парламента. И каква е сега практиката?

В първите години след 1991 година извънсъдебната квота се избираше от мнозинството в парламента. След това, включително до днес, се наложи практиката извънсъдебната част на ВСС да се избира при квотно разпределение на кандидатите.

Какво значи квотно разпределение? То е противоконституционно, защото квотното разпределение е партийно разпределение. Партийно, защото всяка от партиите получава своя дял и вкарва своите кандидати. Няма конкуренция между тях. Няма критерии, по които да се изберат най-добрите. Да ми каже някой, който следи парламентарния живот и практика по тази тема, има ли един предложен от партия кандидат за извънсъдебната квота, който да не е бил избран? Да е нарушен квотния принцип? Отговорът е не, няма. Е, чии са тези кандидати? Те не са парламентарна квота, те са партийна квота. Те са партийно разпределени членове. По-откровено партийно влияние в ръководството на съдебната власт едва ли може да се измисли.

Аз от много години поставям въпроса за порочния политически начин на избор на извънсъдебната квота – това е най-голямата грешка, допусната в конституционната

регламентация на съдебната власт още от 1991 година. Никое от четирите изменения на Конституцията не постави и не реши този проблем.

Защо е толкова жизнено важен въпросът за ръководството на системата? Има много колеги, които говорят сега и уважаваният проф. Янаки Стоилов го спомена в малко по-друг контекст – да се съсредоточим не върху ВСС, а върху проблема за справедливостта в правосъдието. Само че справедливостта не пада от небето.

Справедливост ще има, когато добри съдии правораздават и добри закони, по които да правораздават. Толкова е просто. А кой продуцира добрите съдии, ако обичате, да ми отговорите? Продуцира ги кадровият орган, защото той ги назначава, той ги повишава, той дава статут на несменяемост, той атестира, той наказва, той го поощрява. Какво повече? Ако този орган е пробит от политически влияния, ако този орган е съставен от квотно разпределени партийни членове как това ще се отрази на кадровата политика на ВСС, няма ли и тя да бъде политически облъчена? Затова твърдя, че начинът по който квотно се осъществява изборът е противоконституционен, не беше такава идеята, когато приемахме Конституцията. Никъде тя не говори за партийни квоти.

Как може да се излезе от това положение? Предлагам го от десет години – още при промените в Конституцията от 2015 година, в които експертно активно участвах. Но не, тогава не се прие. Запази се монополът на парламента при избора и квотно разпределение на кандидатите.

Участието на народното събрание в избора на членове на извънсъдебната квота трябва да бъде редуцирано от 11 на 5 души. Не казвам Парламентът да няма участие, но 5 души са достатъчни. А и те много трудно ще могат да се разпределят квотно между партиите, представени в Парламента. Останалата част трябва да бъде професионално гражданска квота, която да се излъчва от неправителствения сектор. Защо не двама да се излъчат от общо събрание на хабилитираните преподаватели от Юридическия факултет на Софийския университет и Правния институт на БАН, двама от Съюза на юристите в България и двама от адвокатурата. Кой да участва нека да се дебатира и да реши самото Народно събрание. Такава промяна в Конституцията ще реши кардинално въпроса с участието, както на парламента, така и на представители от гражданския сектор. Такава промяна ще направи невъзможно народното събрание да блокира принципа за мандатност на ВСС, ако не избере своите пет представителя – останалите организации от гражданската квота ще имат мнозинство със своите шест члена.

А докато такава промяна в Конституцията се извърши, да се възприеме принципа, както е в Италия – парламентът избира, но не номинира. Номинациите са външни и могат да се правят от същите организации, които посочих преди малко.

Връщам се накрая към радикалния изход – промяна в Конституцията и дисперсиране на извънсъдебната квота между парламента (5) и гражданския сектор (6). Няма ли за това да е необходимо свикване на Велико народно събрание? Няма, защото основополагащата идея за извънсъдебна квота ще се запази, защото структурно ще се подобри съставът на тази квота с участието не само на парламента, а и с участието на силна гражданска квота, което отдавна е практика в редица страни от демократична Европа. Опасността от политически и други влияния ще намалее значително. Всичко това ще съответства на тълкуването, дадено от Конституционния съд с тълкователно решение 8 от 2005 година.

Дано някога се намери парламентарно мнозинство, което при следващата, пета промяна на Конституцията относно съдебната власт, най-сетне да намери политическа воля и да реши основния проблем – политическото влияние в ръководството на системата. За да престане тя да бъде заложник на порочни парламентарни практики.

Благодаря Ви!

Владислав Славов, председател на УС на Съюза на юристите в България

Уважаеми колеги, в началото на конференцията имах намерение да предложа да променим програмата и да започнем с обсъждането, пък после, евентуално, да чуем нашите скъпи гости – Президента и председателката на Народното събрание, защото, както виждате, сега сме в един състав, в който се срещаме доста често и си говорим общо взето едни и същи работи, но няма кой да ни чуе. Добре, че има няколко депутати, които дано да възприемат нещо от това, което се говори тук.

Реформираме се от 1991 г. Конституцията предвиди нови организации на съдебната власт. Това не стана за една година, а за 7-8 години, защото имаше съпротива на изпълнителната и на законодателната власт. През 2001 г. беше приета стратегия от Министерски съвет за реформа на съдебната власт, актуализирана 2004 г. През 2009 г. се прие нова стратегия. През 2014 г. се прие актуализирана стратегия, като този път беше одобрена и от парламента. Изпълнихме стратегиите и виждате какво е положението. Може би точен израз на това, за да не се сърди някой, че ние правим тази оценка са данните на Комисията към Съвета на Европа за ефективност на правосъдието, чийто доклад от 2022 г. посочва, че ние имаме съдебна власт, която е много добре финансирана, с най-много прокурори и съдии на 100 000 жители, и за качество, и за другите изисквания към правораздаването да не говоря. Това е оценката, която сме получили, както се казва от този авторитетен орган, който между другото е изследвал 47 държави.

Много е добра темата, която е посочена на конференцията, но съжалявам, че по темата почти никой не говореше, особено в началото на този форум. Президентът ме разочарова, определено. Председателката на Народното събрание подхвърли някои идеи. Може би най-ценно беше това, което каза проф. Михайлова, защото в края на краищата за това сме се събрали – да обсъдим оттук накъде. Но оттук накъде, а не стъпка по стъпка с някои дребни неща, които се подхвърлят от някои колеги, а с нещо по-кардинално. Очевидно, че това, което правим толкова години, с шест промени на Конституцията и т.н., до нищо добро не доведе. Ще ви посоча две от няколкото причини за това състояние, на първо място качеството на юридическото образование и на второ – не може да има реформа без участие на реформираня и на българската адвокатура.

Дори последната конституционна промяна, която беше върха на сладоледа, получи един звучен шамар от Конституционния съд и затова на г-н Чолаков искам да му кажа, че той може да се извинява, но аз не му приемам извиненията. Не може да си председател на Конституционната комисия, да получиш 26 отрицателни становища от 27 и да седиш като председател. Защо? За да си на първия ред! Напусни тази комисия и кажи „Извинявайте, не

съм съгласен с това, което...” Сега вече ни казвате, че не сте съгласен с едно, с второ, с трето били сте против. Затова много моля тези анонимни автори на конституционните промени, да не ни дават акъл как да реформираме съдебната власт. А да послушат това, което предлагат тук юристи със сериозен опит в съдебната власт, изявени учени и др.

И нещо много важно, което искам да почертая е това, което няколко души казаха – уважаеми господа депутати, имаме много добър закон за нормативните актове. Спазвайте го! Ако не разбирате какво значи „принципи на законодателния процес“, тук е Тони Димов. Доц. Тони Димов от Правния институт на БАН, който има много разработки на тази тема. Ако искате, можете да направите един обучителен семинар, защото не може на коляно да продължавате да приемате промени на законодателството и след това ние да се чудим как да го прилагаме в практика.

Имам няколко идеи, които няма да споделя днес, защото те бяха приети на управителния съвет на Съюза на юристите в края на миналата година, не сме ги изчистили така детайлно, за това ще бъдат обявени може би до десетина дни, но кардинални промени, не на дребно, които наистина мислят накъде занапред да се движи реформата на съдебната власт. Ако този парламент оцелее, сигурно е, че няма да избере нито по-добър Висш съдебен съвет, нито по-добър Инспекторат, нищо повече от това, което сподели проф. Пенчо Пенев с оглед на конюнктурата в момента и с изискванията на Конституцията и на Закона за съдебната власт. Трябва да мислим за кардинална промяна, защото това, което мъчим тридесет и пет години, реално не ни доведе до добро. Трябва да направим нещо по-различно.

Ето, Висшия съдебен съвет, тук има негови представители сред нас. Преди три години обсъждаха добър четвърти вариант на съдебната карта, който потъна и за това, двама души от Съвета напуснаха. Той сега работи в намален състав и никой вече не обсъжда този въпрос. Това е един сериозен проблем, който може би ще даде някакво бъдеще за развитие на съдилищата. За Висшия съдебен съвет, по принцип, трябва да се постави проблемът какъв да бъде въобще. Постоянно действащ или не... в т.ч. всички проблеми, които се поставят след толкова години, защото Висшият съдебен съвет съществува от 1991 г.

Третото, което искам да кажа и което никой не спомена – в цялата тази система има и МВР. И когато говорим за прокуратура, не можем да я отделяме от следствието, не можем да я отделяме от разследващите полицаи. Последните разследват над 90% от престъпленията в тази държава. За тях никой не полага елементарни грижи. Досега не съм чул никакви разумни предложения за развитие, освен от проф. Вучков, който, знаете, беше известно време и министър на вътрешните работи, но никой не се замисля нещо да направи в тази система. Тя съществува (т.нар. дознание) повече от 24-25 години. Тези хора работят в

ужасни условия, нямат никаква ефективност и в рамките на съответното РПУ, където работят, са подчинени на 15 души нагоре в йерархията, независимо че трябва да бъдат независими по смисъла на НПК.

Това са неща, които са много важни и които ще дадат бързо отражение на промени на съдебната власт, каквито очакваме, особено в наказателното правораздаване. Спирам дотук. До дни Съюзът на юристите ще обяви своите намерения за кардинални промени в посока на развитие на съдебната власт и мисля, че това е най-правилният подход към проблема, а не да си играем на дребно, както някой каза, стъпка по стъпка. Това не е решение на мотото на конференцията – „съдебната власт, а сега накъде“.

Благодаря Ви!

Д-р Петър Славов, адвокат

Благодаря Ви, г-жо Гяурова, ще се постарая да се вместя в две минути, тъй като ми е ясно, че като последен изказващ се са високи очакванията към мен в това отношение и съм до голяма степен облекчен, колеги, от това, което казаха най-вече проф. Михайлова и проф. Пенчо Пенев, а и от други изказали се. Нещо съвсем кратичко ще си позволя да повтора от техните изказвания, като правя уточнението, че изказвам лично мнение, а не позиция на Висшия адвокатски съвет. Ако слушахте внимателно, проф. Михайлова говори за т. нар. отпадащо мнозинство, което би дало възможност да се преодолее проблемът с избора на Висш съдебен съвет, на инспекторат, въобще на органи, за които Конституцията изисква две трети мнозинство. Тук е очевиден проблемът и е това, че е необходима съответната промяна в Конституцията, която да го предвиди.

И тъй като ми се струва, че е доста рано да мислим за седма поправка на този етап, ще се опитам да предложа нещо друго, което се надявам в момента да е работещо и което, благодаря разбира се и за търпението на действащите депутати, които изчакаха до края на дискусиата да го чуят и те евентуално да го използват. Това е нещо, което ние донякъде използвахме в 43-тото Народно събрание, когато трябваше да разкъсваме възела с проблема с избора на Инспекторат към Висшия съдебен съвет, който дълги години оставаше нереализиран. Това, което ние направихме през 2015г., беше да се обърнем към Съюза на съдиите и да помолим за номинации от тяхна страна, които в последствие да бъдат подкрепени от депутатите и това се случи. На практика, този Висш съдебен съвет...Инспектората към ВСС избран тогава и до днес днешен продължава да функционира вече в хипотезата на т.нар. несъщинско удължаване на мандата, което откровено си казвам, че не харесвам, но това е една друга тема, няма да се впускам в нея.

Но другото важно, което ми се струва и което частично засегна проф. Пенев и мисля, че в случая може да се използва, е наистина изборът на Висш съдебен съвет да не бъде направен по модел от 2017 г. Предполагам, всички си го спомняте онзи позорен избор, в който народни представители четяха от едни листчета номинации, които те трябваше да представят и се разбираше, че за част от хората те дори не знаят дали в битието си са били преди това прокурори или съдии. Даже някои са объркаха, което, разбира се, не попречи въпросните кандидати да бъдат избрани, тъй като беше направен политическият сговор преди това от партиите и никой не поставяше под съмнение предложените от другите формации в политическия сговор, т.е. това беше горе-долу договорката. Ние не закачаме вашите кандидати, но и вие не закачете нашите кандидати.

За съжаление, видяхме парламентът какъв избор направи и последствията до ден днешен си ги носим. Това което бих ви предложил да помислите, наистина... разбира се, това

минава най-вероятно през промени в Закона на съдебната власт, но тази т. нар. обществена квота, за която толкова много се говори – от тези 11 човека, които парламентът ще избере, част от тях да бъдат номинирани от органи и организации извън Народното събрание, извън депутатите и народните представители да могат да направят отказ, или евентуално, да подкрепят една такава кандидатура. Например такава подадена от Висшия адвокатски съвет или от Съюза на съдиите, или от Съюза на юристите... да могат депутатите да откажат да я подкрепят или да я отхвърлят, но да не могат да я подменят!

Иначе казано, предлага Висшият адвокатски съвет даден кандидат, народните представители казват *„Не го приемаме. Бъдете любезни да ни предложите друг“*. ВАДвС предлага друг кандидат, докато се намери в един момент одобрение за дадена кандидатура и тя бъде избрана, но същевременно депутатите не могат да подменят този избор с удобно предложен свой, междувременно в процедурата, от някой народен представител и избран по системата на партийния сговор. Добрият вариант е това да се запише в Закона за съдебната власт. Ясно ми е, че е възможно дотогава да няма промени, така че бихте могли да се опитвате да го разпишете в процедурните правила. Или най-малко да го предложите и да го отстоявате, включително да се обърнете към тези организации, които изброих с покана за номинации, която в последствие да отстоявате като такава. И това, с което завършвам, колегата Корнезов отново хубаво в началото на дискусиата постави въпроса толкова ли не можем да намерим хора с интегритет, подготвени и доказани юристи, които да бъдат избрани във Висшия съдебен съвет. Аз съм убеден, че можем.

Убеден съм и че в тази зала имаше много такива хора, но също така знам, че ако ги попитате дали биха се съгласили да бъдат номинирани от тази или от онази партия за кандидат, 99% от тях, да не кажа 100%, ще ви откажат. Така че, може би, това е решението. Потърсете номинациите да не идват от народни представители и представители от политически партии, а да дойдат от съсловни организации, от ВАДвС, от Съюза на юристите. Въобще от подобни авторитетни организации, които да ги предложат на народните представители, а те вече да са обединят около тези кандидатури и да ги гласуват. Ако не всички единайсет, то поне една част, например една трета от тях. и да я наречете *„обществена квота“*. Тогава бихте имали всички основания, наистина, да я третирате като обществена квота и всички да я приемат като такава, а вие да евентуално да я подкрепите.

Благодаря, с това завършвам.

